

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2018

Kateřina Veselská

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Kateřina Veselská

**Inkluzivní vzdělávání v kontextu volebních
programů politických stran**

Bakalářská práce

Praha 2018

Autor práce: Kateřina Veselská

Vedoucí práce: Mgr. Magdalena Mouralová

Rok obhajoby: 2018

Bibliografický záznam

VESELSKÁ, Kateřina. *Inkluzivní vzdělávání v kontextu volebních programů politických stran*. Praha, 2018. 49 s. Bakalářská práce, Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Magdalena Mouralová.

Abstrakt

Bakalářská práce „Inkluzivní vzdělávání v kontextu volebních programů politických stran“ zkoumá, jak je téma inkluzivního vzdělávání používáno v rámci volebních programů politických stran a hnutí pro volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v roce 2017. Zároveň se zaměřuje i na napojení tohoto tématu na veřejně-politický cyklus. Práce čerpá data z volebních programů jednotlivých politických stran a z předvolební debaty, která byla vedena v České televizi. Hlavním zjištěním je, že inkluzivní vzdělávání se stalo aktuálním tématem až pro volby v roce 2017 – ve volebních programech pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2013 se inkluzivní vzdělávání neprobírá. Dalším zjištěním je, že z 9 politických stran, které se po volbách v roce 2017 dostaly do Poslanecké sněmovny, je 6 proti inkluzi a 3 pro inkluzi s úpravami. Většina politických stran spatřuje problém celkově v současné podobě inkluzivního vzdělávání.

Abstract

The bachelor thesis "Inclusive Education in the context of the Election Programs of Political Parties" examines how the topic of inclusive education is used in election programs of political parties and political movements in the Chamber of Deputies of the Parliament of the Czech Republic in 2017. At the same time, thesis also focuses on linking this topic to the public-political cycle. The work draws data from election programs of individual political parties and from the pre-election debate held on Czech Television. The main finding is that inclusive education has become an up-to-date topic for elections in 2017 - inclusive education does not take place in electoral programs for elections to the Chamber of Deputies in 2013. Another finding is that 6 out of 9 political parties that got to the Chamber of Deputies after the 2017 elections were against inclusion and 3 for inclusion with adjustments. Most political parties see the problem as a whole in the current form of inclusive education.

Klíčová slova

Inkluzivní vzdělávání; volební programy politických stran; politický cyklus

Key Words

Inclusive education; election programs; policy cycle

Rozsah práce: 92 951 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 31. 7. 2018

Kateřina Veselská

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Magdaleně Mouralové za vstřícný přístup, trpělivost, cenné rady, komentáře a připomínky při vedení této bakalářské práce, díky kterým jsem zpracovala tuto bakalářskou práci. Dále děkuji své rodině a přítelovi za podporu během celého mého studia i mimo něj.

Institut sociologických studií

Projekt bakalářské práce

Předpokládaný název bakalářské práce:

Inkluzivní vzdělávání pohledem učitelů jakožto aktérů vzdělávací politiky

Inclusive Education as Teachers See It as the Actors of Educational Policy

Autor: Kateřina Veselská

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Magdalena Mouralová

Kontext tématu:

Inkluzivní vzdělávání lze považovat za velmi palčivé téma v současné české společnosti. Inkluzivní vzdělávání, jako takové, je samozřejmě v praxi aplikováno již několik let. Avšak od 1. 9. 2016 bude mít inkluzivní vzdělávání novou podobu. Děti se speciálními potřebami by měly být situovány do běžných základních škol, které by měly nejdříve aplikovat podpůrná opatření. Teprve v případě, že tato podpůrná opatření pro děti se speciálními potřebami nebudou dostatečně nápomocná, může navrhnout běžná základní škola přeřazení do speciální školy.¹

Důraz na inkluzivní vzdělávání je zahrnutý v novele školského zákona o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (zákon č. 561/2004 Sb.). Novela školského zákona byla schválena Senátem České republiky 19. 3. 2015.² V platnost vchází tato novela školského zákona od 1. 9. 2016. V rámci českého vzdělávacího systému je také důležitý dokument Strategie vzdělávání 2020, v rámci kterého vznikl Akční plán inkluzivního vzdělávání na období 2016–2018. „Cílem procesu je nastavení pozitivních podmínek pro vzdělávání všech žáků tak, aby při zabezpečení adekvátních podpůrných opatření, nezbytných pro zajištění vzdělávacích potřeb každého žáka, bylo možné vzdělávání uskutečňovat přednostně v hlavním vzdělávacím proudu.“³

¹ EDUin. 2016. „Tisková zpráva: Témata vzdělávání v roce 2016 – Podpora inkluze.“ *EDUin* [online] [cit. 19. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.eduin.cz/tiskove-zpravy/tiskova-zprava-temata-vzdelavani-v-roce-2016-podpora-inkluze/>

² Vláda ČR. 2009 - 2016. „Školský zákon prošel Senátem, podpora inkluzivního vzdělávání v něm zůstala zachována.“ *Vláda České republiky* [online] [cit. 19. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/pri-uradu-vlady/jiri-dienstbier/aktualne/skolsky-zakon-prosel-senatem--podpora-inkluzivniho-vzdelavani-v-nem-zustala-zachovana-127831/>

³ MŠMT. 2014. „Akční plán inkluzivního vzdělávání období 2016 - 2018 . *Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020*. MŠMT.cz [online] [cit. 19. 5. 2016]. Dostupné z: http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/apiv_2016_2018.pdf

Myslím si, že je velmi důležité znát pohled učitelů na inkluzivní vzdělávání a jak ho budou implementovat, protože právě oni jakožto linioví pracovníci (tzv. street-level byrokraté) mají největší vliv na to, jak inkluzivního vzdělávání dle novely školského zákona bude od 1. 9. 2016 fungovat a jakou bude mít inkluzivní vzdělávání nakonec podobu.

Cíle bakalářské práce:

Nejdříve se ve své bakalářské práci zaměřím na inkluzivní vzdělávání obecně. Předložím jeho definici, znění v rámci novely školského zákona, a také zmíním Akční plán inkluzivního vzdělávání na období 2016–2018. Dále se budu věnovat učitelům, jako aktérům veřejné politiky a liniovým pracovníkům, kteří implikují opatření vzdělávací politiky, které byly nařízeny shora a dávají těmto opatřením finální podobu.

Hlavním cílem mé bakalářské práce je zjistit, jaký postoj zaujímají učitelé k inkluzivnímu vzdělávání v nové podobě, ve které bude fungovat od 1. 9. 2016, po jednom školním pololetí. Také bych chtěla zjistit, jaké dopady tato opatření vzdělávací politiky bude mít a zdali je možné nějaké upozorovat již po tak krátké době. Dále se budu věnovat podcílům, které budou zaměřeny na to, jak budou učitelé inkluzivní vzdělávání implementovat, jestli mají na inkluzivní vzdělávání dostatečné vzdělání, jak děti se speciálními potřebami ovlivňují atmosféru ve třídě, jaký postoj zaujímají učitelé k asistentům pedagoga a jaké změny pozorují v inkluzivním vzdělávání od 1. 9. 2016, kdy vešla v platnost novela školského zákona. K těmto cílům jsem formulovala následující otázky:

- Jaký postoj zaujímají učitelé k inkluzivnímu vzdělávání po působnosti novely školského zákona po pololetí školního roku?
- Jak budou učitelé inkluzivní vzdělávání implementovat? Jaké strategie k tomu použijí? Jaká podpůrná opatření mají k dispozici?
- Jak budou učitelé k dětem přistupovat?
- Mají učitelé na inkluzivní vzdělávání dostatečné vzdělání?
- Jak moc budou muset učitelé upravovat vyučování, aby vyhověli inkluzivnímu vzdělávání?
- Změní se klima ve třídě?
- Jak učitelé vnímají asistenty při výuce? Jak moc jsou nápomocní? Jsou dostatečně vzdělání?
- Pozorují učitelé nějaké změny v inkluzivním vzdělávání od 1. 9. 2016, kdy vešla v platnost novela školského zákona?
- Jak se učitelé o inkluzivním vzdělávání dozvěděli?

Základní teoretické ukotvení:

Svou bakalářskou práci teoreticky ukotvím v oblasti inkluzivního vzdělávání. V této oblasti budu vycházet především ze zákonů, vyhlášek a nařízení vlády (např. zákon 561/2004 Sb. a zákon 563/2004 Sb.). Také se zde budu opírat o dokumenty MŠMT (např. Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020 a zní vycházející Akční plán inkluzivního vzdělávání období na 2016 – 2018). Druhým teoretickým ukotvením mé bakalářské práce budou tzv. street-level byrokraté, jimiž jsou v tomto případě učitelé. Tady se zaměřím především na publikaci od Michaela Lipskeho (Street-level bureaucracy: dilemmas of the individual in public services) a článek od Pavla a Markéty Horákových (Role liniových pracovníků ve veřejné politice).

Předpokládané metody:

Nejdříve budu vycházet z analýzy dokumentů, zákonů, literatury a internetových zdrojů.

Poté provedu polostrukturované rozhovory s učiteli prvního i druhého stupně základní školy. Rozhovory provedu po půlroční působnosti novely školského zákona (pravděpodobně v únoru 2016). Zaměřím se na učitele působící na základních školách ve středočeském kraji. Mým cílem bude získat pro rozhovory co nejheterogennější vzorek. Chtěla bych, aby se respondenti (učitelé) lišili co do věku, praxe, zkušeností s inkluzí, velikosti místa školy, pohlaví. Na základě rozhovorů budu zjišťovat, jestli už po jednom školním pololetí platnosti novely školského zákona, můžeme pozorovat nějaké dopady této politiky. Dále budu zjišťovat, jaké postoje si učitelé k inkluzivnímu vzdělávání v jeho nové podobě vytvořili.

Data získaná z polostrukturovaných rozhovorů budu analyzovat tak, že tyto data budu nejdříve redukovat, a poté se budu snažit data roztřídit do určitých kategorií.

Orientační seznam zdrojů:

EDUin. 2016. *EDUin.cz* [online] [cit. 23. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.eduin.cz>

FERDANOVÁ, J. 2015. „Typologie výukových strategií podporující inkluzi ve vzdělávání.“ Pp. 131-144 in *Studia Pedagogica* [online] 3 (1) [cit. 10. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.phil.muni.cz/journals/index.php/studia-paedagogica/article/view/1151/1428>.

HÁJKOVÁ, V., I. STRNADOVÁ. 2010. *Inkluzivní vzdělávání*. Praha: Grada Publishing a.s.

HEINEKE, A. J., A. M. RYAN, CH. TOCCI. 2015. „Teaching, Learning, and Leading: Preparing Teachers as Educational Policy Actors.“ Pp. 382-394 in *Journal of Teacher Education* [online] 66 (4) [cit. 23. 5. 2016]. Dostupné z: <http://jte.sagepub.com.ezproxy.is.cuni.cz/content/66/4/382.full.pdf+html>

HORÁK, P., M. HORÁKOVÁ. 2009. „Role liniových pracovníků ve veřejné politice.“ Pp. 369-395 in *Sociologický časopis* [online] 45 (2) [cit. 23. 5. 2016]. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/6129d095da9b8737231a3c2713afe6abe46187b3_Horak,%20Horakova2009-2.pdf

Inkluze.cz. 2010. *Inkluze.cz* [online] [cit. 23. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.inkluzecz/>

KRATOCHVÍLOVÁ, J. 2013. *Inkluzivní vzdělávání v české primární škole: teorie, praxe, výzkum*. Brno: MU.

LIPSKY, M. 1980. *Street-level bureaucracy: dilemmas of the individual in public services*. New York: Russel Sage Foundation.

MŠMT. 2014. „Akční plán inkluzivního vzdělávání na období 2016 – 2018.“ *Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020*. MŠMT.cz [online] [cit. 19. 5. 2016]. Dostupné z: http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/apiv_2016_2018.pdf.

PITNEROVÁ, P., K. PANČOCHA. 2011. „Znalosti budoucích učitelů z oblasti speciální pedagogiky jako předpoklad úspěšného inkluzivního vzdělávání.“ Pp. 331 – 342 in KLENKOVÁ, J., VÍTOVÁ, M. et al. *Inkluzivní vzdělávání se zřetelem na věkové skupiny a druhy postižení. Inclusive Education – Provisions for Different Age Groups and Disabilities*. Brno: MU.

POONAM, D., L. HAYNES. 2015. „Teacher Perspectives on Suitable Learning Environments for Students with Disabilities: What Have We Learned from Inclusive, Resource, and Self-Contained Classrooms?“ Pp. 53-64 in *International Journal of Interdisciplinary Social Sciences: Annual Review* [online] 9 (1) [cit. 23. 5. 2016]. Dostupné z: <http://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=240e988d-16da-4433-bed3-79062dff1509%40sessionmgr4002&vid=1&hid=4103>

TANNENBERGOVÁ, M. 2016. *Průvodce školní inkluzí*. Praha: Wolters Kluwer.

VÍTOVÁ, M., J. HAVEL. 2010. *Inkluzivní vzdělávání v primární škole*. Brno: Paido.

Zákon 561/2004 Sb.

Zákon 563/2004 Sb.

Obsah

Úvod.....	3
Cíle a výzkumné otázky bakalářské práce	5
Teoretická část	6
1 Veřejná politika	6
1.1 Policy	7
1.2 Prvky veřejné politiky	8
1.2.1 Problém	8
1.2.2 Cíl.....	9
1.2.3 Aktéři	9
1.2.4 Nástroje	10
1.3 Veřejná politika jako politický cyklus (policy cycle)	11
1.3.1 Colebatchův cyklický model politikého procesu	11
1.3.2 Politický cyklus dle Fialy a Schuberta	12
1.3.3 Model politického cyklu dle Potůčka.....	14
1.3.4 Shrnutí – politický cyklus	15
1.3.5 Politický cyklus inkluze	15
2 Inkluze	16
2.1 Inkluzivní vzdělávání	16
2.2 Novela školského zákona.....	18
2.3 Dokumenty, ve kterých je kladen důraz na inkluzivní vzdělávání v České republice.....	20
2.3.1 Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020	20
2.3.2 Akční plán inkluzivního vzdělávání na období 2016 – 2018.....	20
2.4 Problémy spojované s inkluzivním vzděláváním.....	24
2.5 Média a inkluzivní vzdělávání	25
2.6 Jak je vnímáno inkluzivní vzdělávání v české společnosti?	26
Praktická část	28
3 Metodologie.....	28
4 Programy politických stran a hnutí.....	28
4.1 Program hnutí ANO pro volby do Poslanecké sněmovny 2017	28
4.2 Program ODS pro volby do Poslanecké sněmovny 2017	30
4.3 Program Pirátské strany pro volby do Poslanecké sněmovny 2017	31
4.4 Program SPD pro volby do Poslanecké sněmovny 2017.....	32
4.5 Program KSČM pro volby do Poslanecké sněmovny 2017.....	33

4.6 Program ČSSD pro volby do Poslanecké sněmovny 2017	34
4.7 Program KDU-ČSL pro volby do Poslanecké sněmovny 2017	35
4.8 Program TOP 09 pro volby do Poslanecké sněmovny 2017	37
4.9 Program Hnutí Starostové a nezávislí (STAN) pro volby do Poslanecké sněmovny 2017	38
5 Shrnutí	39
Závěr	43
Použitá literatura	45

Úvod

Inkluzivní vzdělávání je v současné době jedním z velmi probíraných témat, o které se zajímají média i veřejnost. Největší rozruch okolo tohoto tématu nastal po té, co se začala vytvářet nová podoba inkluzivního vzdělávání. Tato nová podoba inkluzivního vzdělávání vznikla na základě Novely školského zákona o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (zákon č. 561/2004 Sb.), byla schválena 9. března 2015 a vešla v platnost od 1. 9. 2016.

Právě protože se inkluzivní vzdělávání stalo aktuálním tématem, využívá se toto téma i politicky. Je tedy zajímavé se podívat na to, jak bylo toto téma využíváno v posledních volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, které se uskutečnily na podzim roku 2017. Cílem bakalářské práce je tedy zjistit, jak je téma inkluzivního vzdělávání používáno v rámci volebních programů politických stran a hnutí pro volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v roce 2017. Zaměřím se na to, kolik prostoru je věnováno ve volebních programech školství, kolik samotné inkluzi, jaký názor strany k inkluzi zaujímají, případně jaká řešení na změnu navrhuje. Poté se zaměřím na pojetí z hlediska veřejné politiky, konkrétně veřejně-politického cyklu.

Práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou. V teoretické části se jako první zaměřím na veřejnou politiku. Nejdříve veřejnou politiku obecně představím a definuji. Poté předložím tři dimenze politiky (policy, polity a politics). Následně představím základní prvky veřejné politiky – problém, cíl, aktéři a nástroje. Poté se již zaměřím na politický cyklus – různé verze, které jsou k dispozici. Následně je zobecním.

Dále se v teoretické části zaměřím na inkluzivní vzdělávání. V první řadě představím inkluzi a inkluzivní vzdělávání. Poté předložím důležité dokumenty k tomuto tématu (Novela školského zákona, Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020 a Akční plán inkluzivního vzdělávání na období 2016 – 2018). Následně popíšu, jaké problémy jsou spojovány s inkluzivním vzděláváním, mediální rozruch a jak je inkluzivní vzdělávání vnímáno v české společnosti.

V praktické části se nejdříve popíšu metodologii, kterou jsem zvolila. Následně se budu zabývat jednotlivými volebními programy politických stran či hnutí. Poté si shrneme získané informace jak procentuálních ukazatelů, tak získaných informací po obsahové stránce pro lepší přehlednost.

Bakalářská práce se odlišuje od původního projektu bakalářské práce z mnoha důvodů. Prvním důvodem je to, že jsem pro bakalářskou práci nenašla dostatečné teoretické ukotvení, které by se vztahovalo k mnou studovanému oboru, ukotvení se pohybovala spíše v pedagogických publikacích a celá práce by pak byla směřována tímto směrem. Dalším důvodem bylo to, že jsem nesehnala dostatečný počet respondentů pro výzkum, tak aby to mělo nějakou vypovídající hodnotu. Vzhledem k časové tísní, se kterou jsem se pak z těchto (a dalších) důvodů potýkala, jsem hledala způsob, jak čerpat nikoli z dat získaných vlastním výzkumem, ale z dat, která jsou volně přístupná. Nové téma mi nabídla jako variantu vedoucí práce Mgr. Magdalena Mouralová. Proto jsem zvolila tuto variantu bakalářské práce.

Cíle a výzkumné otázky bakalářské práce

1. Hlavním cílem mé bakalářské práce je zjistit, jak je téma inkluzivního vzdělávání používáno v rámci volebních programů politických stran a hnutí pro volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v roce 2017.
 - a. Popsat, jestli a jak se téma inkluzivního vzdělávání vyskytuje v rámci volebních programů politických stran a hnutí pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2017.
 - b. Vyskytuje se téma inkluzivního vzdělávání ve volebních programech?
 - c. Kolik prostoru je věnováno ve volebních programech tématu školství a inkluzivního vzdělávání?
 - d. Jaký názor jednotlivé politické strany nebo hnutí vyjadřují k inkluzivnímu vzdělávání?
2. Zaměřit se na politický cyklus inkluzivního vzdělávání v rámci volebních programů.
 - a. O jaké části politického cyklu inkluzivního vzdělávání se ve volebních programech hovoří?
 - b. Pokud má politická strana nebo hnutí k inkluzivnímu vzdělávání výhrady, k jaké části politického cyklu inkluzivního vzdělávání se vztahují?
 - c. Navrhuje politická strana řešení pro vylepšení inkluzivního vzdělávání? Pokud ano, jaké?

Teoretická část

1 Veřejná politika

Nejdříve si definujeme, co to znamená veřejná politika. V dalších kapitolách se budeme věnovat politickému cyklu, jehož výklad budeme potřebovat k praktické části této bakalářské práce. Protože je politický cyklus součástí veřejné politiky, je třeba si nejdříve veřejnou politiku představit a vymežit si její základní pojmy.

Veřejná politika je poměrně nový obor, který se teprve formuje po celém světě včetně České republiky. Můžeme se s ní setkávat pod názvem Public Policy nebo Policy Sciences. Její základy byly položeny v 60. letech 20. století a poznatky čerpá ze společenských věd (politologie, sociologie), ale například i z ekonomie, demografie či práva a dalších. Veřejná politika je tedy věda multidisciplinární a zabývá se tím, jak je politika tvořena, jaké má důsledky, ale také analýzou politiky a tvorbou politiky. Stále však neexistuje shoda ohledně jedné definice veřejné politiky. Předložím tedy ty nejznámější definice veřejné politiky.

Dewey: „Veřejnost a její problémy“.⁴

Peters: „Souhrn činností vlády přímo nebo nepřímo působících na občany, operující na třech úrovních: politická rozhodnutí, produkty politiky a důsledky politiky.“⁵

Anderson: „Veřejná politika je proud záměrných činností realizovaných jedním či více aktéry při řešení nějakého problému či sledování určitého zájmu... Lze jej členit na (veřejně politické) nároky, rozhodnutí, prohlášení, činy (outputs) a (zamýšlené a nezamýšlené) důsledky (outcomes).“⁶

Potůček: „Veřejnou politiku vymezujeme jako disciplínu propracovávající a aplikující výkladové rámce sociologie, ekonomie, politických věd, práva, teorie řízení a dalších oborů k analýze a prognóze procesů formování a uplatňování veřejných zájmů vážících se na řešení diferencovaných sociálních problémů. Věnuje se přitom především institucionálnímu zprostředkování těchto procesů veřejným, občanským a do jisté míry i soukromým sektorem v poloze, která je využitelná politickou praxí.“⁷

⁴ Potůček, M. et al. *Veřejná politika*. Praha: Slon. Strana 9.

⁵ Petes, B.G. 1993. *American Public Policy*. Chatham: Chatham House. dle Veselý, A. 2007. „Veřejná politika.“ Pp. 13–43 in Veselý, A., M. Nekola (eds.). *Analýza a tvorba veřejných politik*. Praha: SLON. Strana 20.

⁶ Anderson, J. E. 1975. *Public Policy Making*. New York: Praeger Publishers. dle Veselý, A. 2007. „Veřejná politika.“ Pp. 13–43 in Veselý, A., M. Nekola (eds.). *Analýza a tvorba veřejných politik*. Praha: SLON. Strana 20.

⁷ Potůček, M. et al. 2005. *Veřejná politika*. Praha: SLON. Strana 21.

Veselý: „Veřejná politika obsahuje dva základní směry, které jsou sice zdrojem vnitřního pnutí tohoto oboru, vzájemně se ovšem doplňují. První směr – označíme ho jako „věděni o veřejné politice“ – se snaží pochopit a popsat proces, jakým je veřejná politika v realitě skutečně vytvářena: proč došlo nebo dochází k určitým rozhodnutím, jak jsou v politice nastolovány agendy a vymezovány problémy atd. (...). Druhý směr – označme ho jako „věděni pro veřejnou politiku“ – se naopak o tvorbu takových poznatků snaží.“⁸

1.1 Policy

V rámci veřejné politiky se vyskytují pojmy policy studies, policy analysis a policy evaluation. Je tedy třeba si tyto pojmy vysvětlit a určit, jak spolu vzájemně působí. Nejdříve se však vymežíme pojem policy.

Policy je jednou ze tří dimenzí politiky, které spolu vzájemně souvisí, nejsou to jednotlivé aspekty, je třeba je brát v potaz společně. Druhými dvěma dimenzemi jsou polity a politics. Tyto pojmy jsou často v literatuře záměrně používány v anglickém jazyce, protože v českém jazyce nebyly vytvořeny vhodné ekvivalenty.

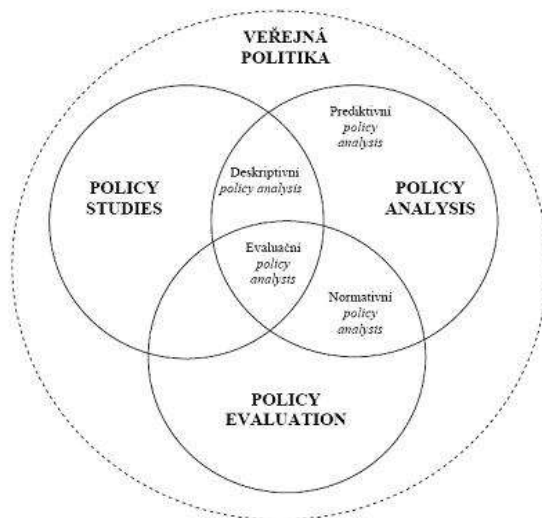
Pojem polity se zaměřuje na politický institucionální řád, který vymezuje pravidla a prostor, ve kterém se odehrává politika (jedná se tedy například o ústavu). Politics je proces, v rámci kterého se vede diskuze nad vytvářením politiky, dochází k interakci a ke konfliktu nebo konsensu, opatření je pak buď přijato, nebo zamítnuto. Pojem policy pak označuje výstup z tohoto procesu – „obsah, ale i výsledek, materiál, cíl, konkrétní politiku.“⁹ Veselý upozorňuje na to, že ani policy nemá jeden způsob výkladu a jednotnou definici a diskutuje na téma, co je a co není policy¹⁰. Nicméně pro naše účely postačí toto základní vymezení.

⁸ Veselý, A. 2007. „Veřejná politika.“ Pp. 13–43 in Veselý, A., M. Nekola (eds.). *Analýza a tvorba veřejných politik*. Praha: SLON. Strana 38.

⁹ Fiala, P., K. Schubert. 2000. *Moderní analýza politiky*. Brno: Barrister & Principal. Strana 9–18.

¹⁰ Veselý, A. 2007. „Veřejná politika.“ Pp. 13–43 in Veselý, A., M. Nekola (eds.). *Analýza a tvorba veřejných politik*. Praha: SLON. Strana 24.

Nyní se můžeme přesunout k tomu, jak spolu souvisí pojmy veřejná politika, policy studies, policy analysis a policy evaluation. Tyto pojmy vymežíme na základě grafického znázornění, které používá Veselý.¹¹

Veřejná politika je nadřazeným pojmem, který se zaměřuje na všechny ostatní pojmy. Policy studies zahrnuje „rozbor procesu tvorby politiky (policy –making process)“. Policy analysis se zaměřuje na „tvorbu poznatků a metodologií využitelných při tvorbě reálné politiky“ a policy evaluation se zabývá zhodnocením vytvořených politik. Tyto pojmy spolu vzájemně souvisí, a jak můžeme vidět z grafického znázornění, se i vzájemně překrývají.¹²

1.2 Prvky veřejné politiky

1.2.1 Problém

Definovat, strukturovat a vymežit problém je základním stavebním kamenem tvorby veřejné politiky. Definovat, co je a co není problém je velmi složité, protože přístupy jsou v rámci této disciplíny velmi různorodé. Například „Duncker (1945) ve své klasické práci definoval problém, jako situaci, ve které máme cíl, ale neznáme cestu k němu.“¹³

Ve veřejné politice se často vede diskuze o tom, zdali má mít problém objektivní (tzn. problém, kvůli kterému nelze dosahovat společenských cílů) či subjektivní stránku (problém určen

¹¹ Zdroj obrázku: Veselý, A. 2007. „Veřejná politika.“ Pp. 13–43 in Veselý, A., M. Nekola (eds.). *Analýza a tvorba veřejných politik*. Praha: SLON. Strana 23.

¹² Veselý, A. 2007. „Veřejná politika.“ Pp. 13–43 in Veselý, A., M. Nekola (eds.). *Analýza a tvorba veřejných politik*. Praha: SLON. Strana 23.

¹³ Veselý, A. 2007. „Analýza a vymezení problému.“ Pp. 191–235 in Veselý, A., M. Nekola (eds.). *Analýza a tvorba veřejných politik*. Praha: SLON. Strana 192.

samotnými aktéry), při čemž většina expertů v této oblasti se přiklání ke kombinaci těchto variant. Hope pak předkládá definici, ve které je problém složen z: „etického standardu, současné či budoucí situace, myšlenkové konstrukce propojující standard se situací a chápající jej jako rozpor, který je třeba překonat.“¹⁴ Nutno dodat, že abychom mohli ve veřejné politice něco uznat za problém, musí zde být způsob jak ho vyřešit pomocí nástrojů veřejné politiky. Za základní znaky veřejně politických problémů považujeme: vzájemnou provázanost (jeden problém může ovlivňovat další problém v jiné oblasti), subjektivitu (lze ho interpretovat různými způsoby), umělost (existují jen na základě toho, že určitou skupinu něco tíží), dynamika (mnoho způsobů řešení).¹⁵

1.2.2 Cíl

„Cíle jsou předjímané (očekávané) stavy, v nichž je vyjádřen budoucí efekt veřejné politiky.“¹⁶ Definování cílů musí být přesné, musí obsahovat to, čeho chce být dosaženo, a také to, jak a na základě čeho to bude zhodnocováno. To vše je důležité, protože na základě cílů se pak tvoří varianty řešení, takže při špatném stanovení cíle s největší pravděpodobností nedojde k požadovanému výsledku.

Cíle můžeme dělit dle formy a obsahu. Dle formy na funkční („vypovídají o činnosti“, nejsou však ideálním způsobem) a objektové (vhodnější, funkční cíle se často převádějí na objektové, protože „lépe vypovídají o konečném stavu systému“). Dle obsahu můžeme cíle rozdělit na substantivní („cíle samy o sobě“, například rovnost, svoboda, spravedlnost, atd.) a instrumentální („pomocné cíle pomáhající k dosažení cílů substantivních“).¹⁷

1.2.3 Aktéři

„Za aktéry považujeme jednotlivce nebo formální či neformální skupiny, které usilují o ovlivnění tvorby a implementaci veřejné politiky. Typicky tak, že se podílejí na vytváření politické agendy – definování problémů, které mají být řešeny, anebo tím, že ovlivňují zvolené nástroje, případně se sami účastní takových řešení.“¹⁸

¹⁴ Veselý, A. 2007. „Analýza a vymezení problému.“ Pp. 191–235 in Veselý, A., M. Nekola (eds.). *Analýza a tvorba veřejných politik*. Praha: ŠLON. Strana 193.

¹⁵ Tamtéž. Strana 193.

¹⁶ Tamtéž. Strana 237.

¹⁷ Tamtéž. Strana 238.

¹⁸ Tamtéž. Strana 62.

Aktéry můžeme rozdělit do dvou základních skupin, dle toho zda patří do institucionální složky státu nebo ne. Aktéři se také mohou prezentovat jen jako jednotlivci nebo v rámci skupiny. Mezi institucionalizované aktéry řadíme parlament (poslanci, senátoři; hlavní role při tvorbě politiky), exekutivu (vláda a byrokracie, hlavní role při implementaci), soudy (v České republice se s tím nesetkáváme). Mezi neinstitucionalizované aktéry řadíme zájmové skupiny („snaží se aktivně ovlivňovat veřejnou politiku s cílem uspokojit své zájmy“¹⁹), média (mohou působit jako zprostředkovatel a v současnosti působí už i jako aktér, s čím dál větší ovlivňující mocí).

1.2.4 Nástroje

V situaci kdy máme definovaný cíl v rámci veřejné politiky, je potřeba určit varianty, jakými lze cíle dosáhnout. „Tvůrce politiky má zpravidla více, než jednu možnost jak daný cíl uskutečnit. Tyto možnosti jsou označovány jako nástroje.“²⁰ Nástroje lze označit také jako postupy k naplnění cílů.

Nástroje lze rozlišit do 4 kategorií, dle toho, co vláda může použít k naplnění cíle: informace, finance, autoritu a organizačním uspořádání. Nejčastěji využívané jsou pak nástroje, které jsou nazývány regulatorní a ekonomické. Regulatorní řeší problémy na základě zákonů, právních předpisů a podobně. Dle autorů je u nás těchto nástrojů nadužíváno, občas zasahují až do soukromých částí života. Ekonomické nástroje lze dále dělit – „na straně veřejných příjmů (souvisejících zejména s daňovou politikou) a na straně veřejných výdajů.“²¹ Těmito nástroji lze dosáhnout cíle buď financováním toho, čeho chtějí dosáhnout (zvýhodněné půjčky, dotace, zvýhodněné daně), nebo zavedením poplatků (uživatelské poplatky nebo sankce). Vhodná varianta nástroje může být volena podle mnoha kritérií, existují však tři základní kritéria. Jsou jimi efektivita, náklady a zvážení role aktérů a rozhodovatelů.²²

¹⁹ Veselý, A. 2007. „Analýza a vymezení problému.“ Pp. 191–235 in Veselý, A., M. Nekola (eds.). *Analýza a tvorba veřejných politik*. Praha: SLON. Strana 71.

²⁰ Potůček, M., I. Malý, M. Nekola, V. Novotný, M. Pavlík, J. Soukupová, A. Veselý. „Veřejná politika“ *Mysarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta* [online] [cit. 22. 7. 2018]. Dostupné z https://is.muni.cz/el/1456/podzim2015/BKV_VPTP/um/50929760/verejna_politika_sazba.pdf?lang=cs. Strana 83.

²¹ Tamtéž. Strana 85.

²² Tamtéž. Strana 88.

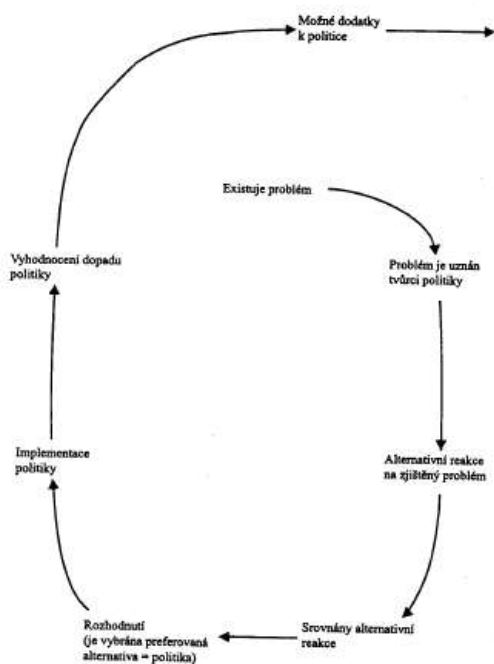
1.3 Veřejná politika jako politický cyklus (policy cycle)

Nyní protože už jsme si vysvětlili základní pojmy veřejné politiky, se můžeme zabývat tím, jak je veřejná politika tvořena. Zaměříme se tedy na procesy tvorby politiky, stejně jako u definice veřejné politiky, ani v tomto případě nepanuje jednotná shoda.

Potůček předkládá 3 způsoby, jakými může být veřejná politika vytvářena a uváděna v praxi. Jedná se o politický cyklus, model A-A-A („Veřejná politika jako interakce aktérů, generujících agendu uvnitř i vně politických arén.“²³) a pole institucionalizovaných sítí („snaží se analyzovat a pochopit tvorbu veřejné politiky jako sféru otevřeného politického prostoru, v němž probíhají různorodé a proměnlivé interakce mezi volně spjatými skupinami aktérů“).²⁴ Pro tuto bakalářskou práci je podstatný politický cyklus, na který se podrobněji zaměříme.

Existuje mnoho modelů politického cyklu, některé jsou si podobné, některé se významně odlišují. Předložíme ty modely politického cyklu, které jsou nejvíce používané. Tyto modely jsou situovány do kruhu nebo spirály – jedná se dynamický proces obsahující řadu etap, které na sebe plynule navazují v časové posloupnosti.

1.3.1 Colebatchův cyklický model politického procesu

²³ Potůček, M. et al. 2005. *Veřejná politika*. Praha: SLON. Strana 47.

²⁴ Tamtéž. Strana 47.

Colebatch popisuje 5 fází, které se odehrávají v rámci politického cyklu:

1. Určení cílů – na základě zjištění o existenci problému, stanovují tvůrci politiky určitý cíl, kam chtějí směřovat.
2. „Volba průběhu jednání“ – na základě stanovených cílů je zvolen průběh jednání, ve kterém se probírají různé varianty řešení, jsou porovnávány jejich klady a zápory a je vybrána nejvhodnější varianta.
3. „Implementace těchto průběhů jednání“ – zvolená varianta je uváděna v praxi příslušnými pracovníky.
4. Vyhodnocení výsledků – zjišťuje se, nakolik se implementace povedla, zdali byl naplněn určený cíl zvolenou variantou.
5. 5. Modifikace politiky – na základě vyhodnocení výsledků se politika dle potřeby upravuje, pokud je to nutné.²⁵

Colebatch upozorňuje na nástrahy, které jsou s tímto modelem politického cyklu spojeny. Určení cíle není vždy jednoduché nebo se stává, že cíle nejsou dostatečně konkrétní a také je občas složité určit, do jaké konkrétní politiky zapadá. Mohou existovat i cíle, které se vzájemně vylučují – například: „Cíle naší imigrační politiky spočívají v ochraně naší kulturní integrity, v hájení rodinných svazků, v napomáhání integraci pracovní síly, v ochraně zaměstnanosti a v dodržování mezinárodních závazků. To vše jsou legitimní prohlášení o zamýšleném výsledku, je ale pravděpodobné, že dodržení jednoho bude na úkor druhého.“²⁶ Dalším úskalím dle Colebatche může být problém s implementací. Výsledky politiky se totiž často odlišují od určených cílů – v takovém případě k implementaci nedošlo.²⁷

1.3.2 Politický cyklus dle Fialy a Schuberta

Fiala a Schubert představují 6 fází politického cyklu:

1. Iniclace – v této fázi dochází ke zjištění problému, který tíží společnost. V rámci této fáze jde především o to, aby bylo uznáno, že jde skutečně o problém a proběhla počáteční diskuze nad cílem, kterého je třeba dosáhnout. „Rozpoznání problému znamená jeho artikulaci a vnímání, přičemž pro tuto fázi není významné, kde se tento problém objevil, kdo tento problém nastolil, ani jak je tento problém důležitý.“²⁸

²⁵ Colebatch, H. K. 2005. *Úvod do policy*. Brno: Barrister & Principal. Strana 53–55.

²⁶ Colebatch, H. K. 2005. *Úvod do policy*. Brno: Barrister & Principal. Strana 55.

²⁷ Tamtéž. Strana 56.

²⁸ Fiala, P., K. Schubert. 2000. *Moderní analýza politiky*. Brno: Barrister & Principal. Strana 79.

2. Estimace – tato fáze navazuje na předchozí fázi a má za úkol upřesnit problém a dílčí cíle. Je nutné specifikovat přesně a podrobně problém, který je třeba řešit, protože na tomto základě se určují cíle. Navrhují se řešení, zvažují se jejich náklady a klady a zápory celkově.
3. Selekcce – v této fázi je zvoleno řešení problému. Často se stává, že varianta řešení může být i jen jedna, která se postupně propracuje a dostává se k hlasování v rámci selekce. Řešení se projednává mezi předem určenými aktéry (ví se i kdo bude případně rozhodovat), poté se určuje, jakou formu bude řešení mít, přičemž tato forma musí brát v potaz platné zákony.
4. Implementace – jedná se o použití vybraného řešení v praxi. Projednávají se a vybírají nástroje k dosažení cíle a i v této fázi se ještě pracuje na upřesnění vybraného řešení. Mohou se zde objevit i noví aktéři, kteří ještě do procesu mohou zasáhnout (např. další ministerstvo, zájmové skupiny).
5. Evaluace – neboli fáze, při které se zjišťuje, jak si opatření vede v praxi. Fiala a Schubert rozlišují 3 druhy evaluace: administrativní („prostřednictvím představených nebo zvláštních revizních orgánů v rámci úřadu, který program realizoval“²⁹), politickou (např. zhodnocení ohledně cílové skupiny) a na vědeckou (nejdříve se stanovuje, co konkrétně se bude hodnotit – zda jen některé fáze procesu, či celkově, co všechno do hodnocení bude zahrnuto, velmi komplikované).
6. Terminace – „poslední“ fáze politického cyklu, ukončení politiky (politika je však ukončená pouze v případě, že její účinek naplnil cíl a to se stává jen výjimečně). Jinak se zde na základě zhodnocení probírají a určují další řešení, může se přeformulovat cíl, dochází tedy znovu k selekci. Pokud nebyl příslušný cíl naplněn, neznamená to zrušení opatření, která byla implementována – ty zůstávají.³⁰

I Fiala a Schubert upozorňují na nedostatky politického cyklu. Hlavním úskalím je především to, že v praxi tento model nefunguje přesně tak, jak je popsán (fáze se mohou překrývat, kolidovat s jinými politickými cykly, probíhat v jiném pořadí).

²⁹ Tamtéž. Strana 83.

³⁰ Tamtéž. Strana 79–85.

1.3.3 Model politického cyklu dle Potůčka

Potůček používá zjednodušený čtyřfázový model, který vychází z pěti fázového modelu Howletta a Rameshe (viz obrázek³¹).

1. „Identifikace a uznání sociálního problému“ – veřejná politika se zabývá jen uznanými sociální problémy, které je ve veřejném zájmu řešit. Nezabývá se tedy problémy, které zvládnou sociální aktéři vyřešit sami bez zásahu státu.
2. „Rozhodování ve veřejné politice“ – Potůček určuje tři skupiny, kterých se rozhodování týká: občané, úředníci a odborníci. Občany zastupují v tomto případě politici, které si měli možnost zvolit ve volbách, případně se můžou angažovat i dalšími způsoby. Úředníci jsou v rozhodování zahrnutí kvůli své znalosti způsobů, jak případné opatření realizovat v praxi. Odborníci dodávají své znalosti ohledně sociálních problémů, které jim napomáhají k navrhování možných variant, jak lze problém v praxi vyřešit. Důležité je zavázání se jednotlivých skupin k plnění vybraného řešení. „Ve veřejněpolitickém rozhodování je kromě zájmů přímo angažovaných aktérů nutné brát v úvahu i zájmy těch, kteří se tohoto rozhodování nemohou přímo účastnit.“³²
3. „Implementace veřejné politiky“ – pro pojem implementace předkládá Potůček český ekvivalent tohoto pojmu – uskutečňování. „Mluvíme-li o implementaci konkrétní politiky, máme na mysli vše, co nějakým způsobem souvisí s realizací cílů, které byly zformulovány ve fázi koncipování dané politiky, a to včetně výběru způsobů, prostředků, resp. nástrojů jejich realizace.“³³
4. „Hodnocení veřejné politiky“ – poslední fáze politického cyklu, dochází ke zhodnocení naplnění cílů, využitých prostředků, potřebných financí a celkově výsledku. Jako metoda se využívá srovnávací analýza. Na základě hodnocení dochází ke dvěma variantám: pokud se

³¹ Zdroj obrázku: Potůček, M. et al. 2005. *Veřejná politika*. Praha: SLON. Strana 37.

³² Potůček, M. et al. 2005. *Veřejná politika*. Praha: SLON. Strana 41.

³³ Tamtéž. Strana 41.

podářilo splnit cíl veřejné politiky (vyřešit sociální problém), cyklus je uzavřen. Pokud se tak nestalo, zahajuje se nový politický cyklus.³⁴

1.3.4 Shrnutí – politický cyklus

Ze všech politických cyklů jsme se dozvěděli, že nejdříve musím dojít ke zjištění, že existuje nějaký celospolečenský problém, který je třeba začít řešit. Poté, co se problém podrobně specifikuje, přechází se k formulaci cílů. Na základě cílů jsou pak hledány varianty, jak lze problém řešit. Po důkladném prozkoumání všech variant, zvážení kladů a záporů, včetně například nákladů, je vybrána nejvhodnější varianta. Tato zvolená varianta se pomocí vybraných nástrojů implementuje (aplikuje) v praxi. Poté je evaluováno (zhodnoceno), jak si opatření vedlo, zdali splnilo své cíle a problém byl vyřešen, zda využití nástroje splnilo svou funkci, nebo naopak. V případě, že problém vyřešen nebyl, se po zhodnocení může upravit cíl, zvolit jiná varianta, či zvolit jiné nástroje k naplnění cíle. Může být započat celý nový politický cyklus.

1.3.5 Politický cyklus inkluze

Jako první muselo dojít k identifikaci problému – potřeba inkluzivního vzdělávání, což muselo být uznáno politiky jako relevantní celospolečenský problém. Poté byly určeny cíle (vzdělávat děti ve společném vzdělávacím proudu). Na základě cíle se pak řešily varianty, jak tento problém vyřešit. Po zvážení variant a byla zvolena varianta o nové podobě inkluzivního vzdělávání³⁵, která požadovala změnu Školského zákona.³⁶ Úředníci z MŠMT byli těmi, kteří vytvořili novelu Školského zákona. Tuto novelu prosazovala tehdejší ministryně školství Kateřina Valachová. Poté byla novela Školského zákona předložena Poslanecké sněmovně na schválení. Ke schválení došlo 9. března 2016. K implementaci dochází od 1. září 2016, kdy školy musely opatření zahrnuté v novele Školského zákona uvádět v praxi. Nyní se nacházíme v části evaluace, dochází tedy ke zhodnocení, které poté poskytne informace k tomu, zdali je cíl naplněn, či jsou potřeba další úpravy.

³⁴ Tamtéž. Strana 46.

³⁵ Podrobnější popis v kapitole o inkluzivním vzdělávání.

³⁶ Inkluzivní vzdělávání bylo paralelně řešeno i s dalšími problémy ve školství. Novela školského zákona upravuje například i povinný předškolní rok.

2 Inkluze

Protože je tato bakalářská práce zaměřená na to, jak je využíváno inkluzivní vzdělávání v politických programech, je potřeba si tento pojem představit. Nejdříve si obecně představíme, co je to inkluze, poté se zaměříme na inkluzivní vzdělávání. Poté si představíme dokumenty, ze kterých současná podoba inkluzivního vzdělávání vychází.

To jakým způsobem je vykládán termín inkluze se velmi často liší. Podle Jiřího Langera existují tři základní způsoby vymezení. „Prvním je ztotožnění s integrací, jedná se tedy o opak segregace, následuje inkluze jako vylepšená integrace nebo nová kvalita přístupu odlišná od integrace.“³⁷ Autor se nejvíce přiklání k poslední možnosti a k pohledu, který říká, že společnost přijímá a akceptuje jedince, kteří se od ostatních něčím liší, a nijak se nad jeho odlišnostmi nepozastavuje. „Všichni lidé jsou si tedy rovni v důstojnosti a právech a přítomnost jinakosti (různorodosti) je chápána jako obohacení a přínos pro společnost.“³⁸

Pro inkluzi jako takovou je velmi důležitá socializace. Je důležité snažit se co nejvíce zmenšit propast mezi většinovou společností a jedinci s postižením. Současná společnost se na inkluzi v poslední době čím dál více zaměřuje. Cílem je to, aby všichni měli rovné příležitosti ve všech oblastech života. Pro to, aby to takto mohlo fungovat je ale zapotřebí snaha nejen odlišných jedinců, ale také zde musí být snaha přizpůsobit se a pochopit odlišnosti jedinců ze strany většinové části společnosti.³⁹

2.1 Inkluzivní vzdělávání

Inkluzivní vzdělávání je proces, který by měl dospět k takovému systému vzdělávání, ve kterém je pro všechny děti možné navštěvovat běžnou základní školu, ideálně v lokalitě, ve které žijí. V rámci inkluzivního vzdělávání by mělo být samozřejmé to, že všichni děti budou mít rovné šance na vzdělání. Pedagogové by měli ke každému dítěti mít individuální přístup.⁴⁰

Jana Kratochvílová definuje cíle inkluzivního vzdělávání takto:

„a) umožnit všem rovný přístup ke vzdělávání,

³⁷ Langer, J. a kol. 2016. Pedagogičtí pracovníci jako klíčový faktor inkluzivního vzdělávání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. Strana 9.

³⁸ Tamtéž.

³⁹ Tamtéž. Strana 10.

⁴⁰ Tannenbergová, M. 2016. *Průvodce školní inkluzí*. Praha: Wolters Kluwer. Strana 35.

- b) přispívat k sociální soudržnosti a respektu vůči rozmanitosti,
- c) usilovat o maximální rozvoj každého jednotlivce ve všech oblastech jeho osobnosti a přispívat tím ke kvalitě jeho života,
- d) podporovat maximální participaci na vlastním rozvoji i společenském životě,
- e) překonávat bariéry, které vycházejí z postojů a předsudků vůči jakékoliv odlišnosti a z jejich neznalosti.⁴¹

Inkluzivní vzdělávání s sebou může přinést určité výhody. Tím, že mají všechny děti přístup ke stejnému vzdělávání, můžeme například eliminovat rasismus a přispívat k tomu, že děti se speciálně vzdělávacími potřebami budou ve společnosti více respektováni a oceňováni. Další výhodou může být to, že to může znamenat pracovní příležitost pro jedince se zdravotním či sociálním znevýhodněním.⁴²

Inkluzivní vzdělávání není novým pojmem. Jeho počátky sahají do 60. let 20. století, kde byl rozvíjen především ve Velké Británii, Kanadě a Spojených státech amerických. V České republice docházelo k většímu rozvoji až v 90. letech, při čemž k jeho rozvoji začalo docházet až se vstupem České republiky do Evropské Unie v roce 2004.⁴³

Kratochvílová upozorňuje na problém tzv. nálepkování, který spočívá v označování odlišného žáka za žáka se speciálními vzdělávacími potřebami. V českém prostředí se označení „žák se speciálními vzdělávacími potřebami“ stále využívá. Toto označení je u nás zakotvené i v legislativě.

Kratochvílová se tedy přiklání k názoru, aby od tohoto označování bylo upuštěno a nahrazeno pojmem „žák s rozmanitými schopnostmi“, které je založeno na tom, že odlišnost je v „normě“. V potaz by mělo být bráno i to, že v případě inkluzivního vzdělávání je na místě myslet nejen na žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, ale je také třeba se zaměřovat na žáky, kteří jsou mimořádně nadaní a dát i jim šanci na kvalitní vzdělávání a rozvoj, který potřebují.⁴⁴

⁴¹ Kratochvílová, J. 2013. *Inkluzivní vzdělávání v české primární škole: teorie, praxe, výzkum*. Brno: Masarykova Univerzita. Strana 13.

⁴² Mihai, A. 2017. „The Right to Inclusive Education. Equal Opportunities for All.“ in *Revista de Stiinte Politice*. Issue 53, p125-134. Strana 133.

⁴³ Kratochvílová, J. 2013. *Inkluzivní vzdělávání v české primární škole: teorie, praxe, výzkum*. Brno: Masarykova Univerzita. Strana 9-10.

⁴⁴ Tamtéž. Strana 19.

Inkluzivní vzdělávání v České republice je zahrnuté v novele školského zákona o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (zákon č. 561/2004 Sb.). Novela školského zákona byla schválena Senátem České republiky 19. 3. 2015.⁴⁵ V platnost vchází tato novela školského zákona od 1. 9. 2016. Pro to, aby inkluzivní vzdělávání mohlo v České republice fungovat podle stanovených předpokladů v následujících dokumentech, je důležité, aby tento model vzdělávání byl přijat především pedagogickými pracovníky, protože právě oni toto opatření implementují v praxi.

V rámci českého vzdělávacího systému je také důležitý dokument Strategie vzdělávání 2020, v rámci kterého vznikl Akční plán inkluzivního vzdělávání na období 2016–2018. „Cílem procesu je nastavení pozitivních podmínek pro vzdělávání všech žáků tak, aby při zabezpečení adekvátních podpůrných opatření, nezbytných pro zajištění vzdělávacích potřeb každého žáka, bylo možné vzdělávání uskutečňovat přednostně v hlavním vzdělávacím proudu.“⁴⁶

2.2 Novela školského zákona

Návrh zákona byl předložen vládou 2. září 2014. Zástupcem navrhovatele byla ministryně školství. 4. září 2014 byl návrh zákona doporučen organizačním výborem k projednávání. 1. čtení proběhlo v Poslanecké sněmovně 19. září 2014 a návrh zákona byl předán výborům k projednávání. Výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu a Výbor pro sociální politiku nejdříve přerušili projednávání a poté předložili pozměňovací návrhy. Při druhém čtení, které proběhlo 21. ledna 2015, proběhla obecná i podrobná rozprava. O dva dny později byl rozeslán sněmovní tisk se zapracovanými pozměňovacími návrhy. Ke 3. čtení se návrh zákona dostal 11. a 13. února a byl schválen. Poslanecká sněmovna 24. února předložila návrh zákona Senátu. Návrh zákona byl projednán a schválen Senátem 19. března 2015 po schválení Výborem pro zdravotnictví a sociální politiku, Výborem pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice, Ústavně-právní výborem a Výborem pro územní rozvoj, veřejnou správu a životní prostředí. 25. března dostal zákon k podpisu prezident republiky, který ho podepsal a 1. dubna bylo rozhodnutí předáno do Sněmovny. Do sbírky zákonů byl schválený zákon odeslán 7. dubna 2015.

⁴⁵ Vláda ČR. 2009 - 2016. „Školský zákon prošel Senátem, podpora inkluzivního vzdělávání v něm zůstala zachována.“ Vláda České republiky [online] [cit. 19. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/pri-uradu-vlady/jiri-dienstbier/aktualne/skolsky-zakon-prosel-senatem--podpora-inkluzivniho-vzdelavani-v-nem-zustala-zachovana-127831/>

⁴⁶ MŠMT. 2014. „Akční plán inkluzivního vzdělávání na období 2016 – 2018.“ *Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020*. MŠMT.cz [online] [cit. 19. 5. 2016]. Dostupné z: http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/apiv_2016_2018.pdf.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) byl navrhnout ke změně především z důvodu vymezení žáků se speciálně vzdělávacími potřebami dle druhu hendikepu (rozdělení: zdravotní postižení, zdravotní znevýhodnění a sociální znevýhodnění). Zákon před novelou „přiznává dětem, žákům a studentům se speciálními vzdělávacími potřebami právo na vzdělávání, jehož obsah, formy a metody odpovídají jejich vzdělávacím potřebám a možnostem, na vytvoření nezbytných podmínek, které toto vzdělávání umožní, a na poradenskou pomoc školy a školského poradenského zařízení.“⁴⁷ Na takovou to podporu by však měl mít nárok každý jednotlivec a ne jen „postižení“ nebo „znevýhodnění“. Každému by měla být poskytována určitá míra podpory dle potřeb jednotlivce, aniž by to bylo institucionálně dáno.

Novela školského zákona ruší kategorie žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. „Novela tak může modernizovat pojetí podpory hendikepovaných žáků, aniž by ztratila pojmovou kontinuitu s dosavadním stavem.“⁴⁸ Žák se speciálními vzdělávacími potřebami je nově definován „žák, který k naplnění svých vzdělávacích možností a k realizaci práva na vzdělání na 27 rovnoprávném základě s ostatními potřebuje podpůrná opatření. Podpůrná opatření se volí tak, aby odpovídala žákovu zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám.“⁴⁹ Pro určení speciálních vzdělávacích potřeb se používají právě podpůrná opatření.

Podpůrná opatření jsou definována jako „opatření potřebných k naplnění žákových vzdělávacích možností a práva na vzdělání na rovnoprávném základě s ostatními v souladu s žákovým zdravotním stavem, kulturním prostředím nebo jinými životními podmínkami.“⁵⁰ Stupně podpůrných opatření definuje MŠMT v samostatné vyhlášce.

Mění se tedy to, jakým způsobem je přistupováno k žákům se speciálními vzdělávacími potřebami – měla by jim být poskytována adekvátní podpora na základě vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně. Mění se také to, jak jsou podpůrná opatření financována – škola automaticky obdrží potřebné finance na pomůcky, nemusí již o ně žádat. Do speciální školy lze dítě přeradit, pokud podpůrná opatření nebudou dostatečná k zajištění vzdělávacích potřeb dítěte – je potřeba informovaný souhlas rodiče.⁵¹

⁴⁷ Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky. 2013-2017. „Sněmovní tisk 288.“ *Novela z. – školský zákon* [online] [cit. 22. 7. 2018]. Dostupné z [file:///C:/Users/Kate%C5%99ina/Desktop/t028800%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Kate%C5%99ina/Desktop/t028800%20(1).pdf) . Strana 25.

⁴⁸ Tamtéž. Strana 26.

⁴⁹ Tamtéž. Strana 27.

⁵⁰ Tamtéž. Strana 29.

⁵¹ Liga lidských práv. 2016. „Co se změní novelizací školského zákona?“ *llp.cz* [online] [cit. 19. 7. 2018]. Dostupné z <http://llp.cz/2016/02/co-se-zmeni-novelizaci-skolskeho-zakona/>

2.3 Dokumenty, ve kterých je kladen důraz na inkluzivní vzdělávání v České republice

2.3.1 Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020

Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020 je zastřešující dokument vzdělávací politiky, který byl vydaný Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT). Je důležitý také proto, že je podmínkou pro to, aby bylo možné čerpat dotace z Evropské Unie na vzdělávání. Tato Strategie vzdělávací politiky má tři hlavní cíle. Zaměřuje se na podporu kvalitní výuky a učitele a na odpovědné a efektivní řízení vzdělávacího systému. Pro tuto práci je nejdůležitější to, že klade velký důraz na snížení nerovností, ke kterým dochází v rámci vzdělávání v České republice.⁵²

To, že v českém vzdělávacím systému jsou stále jasně patrné rozdíly ve vzdělání mezi dětmi a mladými lidmi. Podle výzkumů, které byly provedeny u nás v České republice i v zahraničí tyto rozdíly ve vzdělávání jsou důsledkem toho, v jakém rodinném zázemí se děti a mladiství pohybují. Dále, což je neméně důležité, je to způsobené tím, jak jsou děti v rámci vzdělávacího systému rozdělovány. To pak vede k negativnímu vlivu nejen na jedincův život, ale i na celou společnost. Je proto důležité se zaměřit na to, aby těmto nerovnostem bylo co nejvíce zamezováno.

⁵³ „Pod požadavkem snižování nerovností ve vzdělávacím systému si však nelze představit pouze intervence na podporu dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami nebo jinak znevýhodněných. Tato opatření jsou sice mimořádně důležitá, sama o sobě však nestačí. Postavení znevýhodněných dětí, žáků a studentů se ve vzdělávacím systému zlepší, zejména pokud budou systematicky posilovány prvky inkluзивity vzdělávacího systému.“⁵⁴

2.3.2 Akční plán inkluzivního vzdělávání na období 2016 – 2018

Dokument Akční plán inkluzivního vzdělávání na období 2016 – 2018 byl vydán na základě novely školského zákona MŠMT v roce 2014 a vychází ze Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020. Tento plán má za cíl takové vzdělávání žáků, které se bude uskutečňovat v hlavním vzdělávacím proudu, za předpokladu toho, že se každému žákovi, který to bude

⁵² MŠMT. 2014. „Strategie vzdělávací politiky do roku 2020.“ *MŠMT.cz* [online] [cit. 19. 5. 2016]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/Strategie_2020_web.pdf. Strana 13.

⁵³ Tamtéž.

⁵⁴ Tamtéž. Strana 14.

potřebovat, bude dostávat adekvátních podpůrných opatření. Dokument obsahuje poměrně podrobné rozložení kroků a aktivit včetně legislativních, které bude potřeba splnit pro naplnění stanovených cílů.

Akční plán je rozdělen do tří základních částí. První část nazvaná „Prioritní úkoly MŠMT“, která se zaměřuje především na legislativní úkony, které je potřeba udělat (například zrušení přílohy rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením). Obsahem druhé části „Inkluzivní a kvalitní vzdělávací systém“ jsou strategické cesty vedoucí k naplnění cílů Akčního vzdělávacího plánu. Poslední část „Ze školy do práce“ se zabývá tím, jakými prostředky lze umožnit absolventům lepší uplatnění na trhu práce.⁵⁵ Jedná se tedy o dokument, který obsahuje kroky k implementaci tohoto opatření.

Strategické cesty

K naplnění této vize, MŠMT určilo 5 strategických cest. Tyto strategické cesty lze považovat za nástroje, které chce MŠMT použít při implementaci inkluzivního vzdělávání. Strategické cesty znázorňuje graf⁵⁶:

První strategická cesta „Čím dříve tím lépe“

⁵⁵ MŠMT. 2014. „Akční plán inkluzivního vzdělávání na období 2016 – 2018.“ *Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020. MŠMT.cz* [online] [cit. 19. 5. 2016]. Dostupné z: http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/apiv_2016_2018.pdf. Strana 4.

⁵⁶ Zdroj obrázku: MŠMT. 2014. „Akční plán inkluzivního vzdělávání na období 2016 – 2018.“ *Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020. MŠMT.cz* [online] [cit. 19. 5. 2016]. Dostupné z: http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/apiv_2016_2018.pdf. Strana 11.

Tato cesta se zaměřuje na to, aby podpora žákům, kteří to potřebují, byla podána v co nejkratší době a co nejefektivněji. Pro tuto cestu zde máme několik dílčích kroků. Jedním z nich je zavedení zákonem povinné předškolní docházky od pěti let věku dítěte. Povinností rodičů je toto předškolní vzdělávání v mateřské škole zařídit. Zároveň se zde objevuje nutnost navýšení kapacit mateřských škol tak, aby povinná předškolní docházka pro děti od pěti let neovlivňovala možnost nástupu do mateřské školy pro děti od tří let.⁵⁷

Dalším důležitým krokem je, že již u předškolních žáků je nutné včas diagnostikovat, kdy dítě potřebuje podporu. Budou proto zavedené „(...) jednotné metodické doporučení pro odborníky v pedagogicko-psychologických poradnách a ve speciálně pedagogických centrech.“⁵⁸ Pro všestranný vývoj dětí, u kterých bude identifikováno, že mají speciální vzdělávací potřeby, je potřeba zavést či rozvíjet místní organizace na jejich podporu a také na podporu informovanosti jejich rodičů. Bude také existovat legislativní pokyn, aby děti byly bez rozdílu přijímány do spádových škol. První strategická cesta se zaměřuje i na to, jak na základě metodických pokynů předcházet rizikovému chování.⁵⁹

Druhá strategická cesta „Inkluze je přínosem pro všechny“

Tato strategická cesta obsahuje implementaci inkluzivního vzdělávání v krajích na základě zpracovaných strategií. Součástí této strategické cesty je také finanční podpora, která má napomoci vzdělávání v oblasti inkluzivního vzdělávání pro pedagogické pracovníky. Zahrnut je zde i standard pro asistenta pedagoga, který bude poté evaluován, a případně doplňován o více či méně kompetencí.⁶⁰

Třetí strategická cesta „Vysoce kvalifikovaní odborníci“

Aby bylo vzdělávání kvalitní je potřeba podpory pedagogů, ředitelů škol, zřizovatelů škol i pedagogicko-psychologických raden. Například pro pedagogy budou připraveny materiály, které jim pomůžou pochopit podpůrné opatření, aby je následně mohli správně implementovat. Bude

⁵⁷ MŠMT. 2014. „Akční plán inkluzivního vzdělávání na období 2016 – 2018.“ *Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020*. MŠMT.cz [online] [cit. 19. 5. 2016]. Dostupné z: http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/apiv_2016_2018.pdf. Strana 12-13.

⁵⁸ Tamtéž.

⁵⁹ Tamtéž. Strana 14-15.

⁶⁰ Tamtéž. Strana 17-24.

zaveden standart učitele. Důležité je i vzdělávání všech pedagogických pracovníků, které bude v rámci této strategické cesty také zajišťováno.⁶¹

Čtvrtá strategická cesta „Podpůrné systémy a mechanismy financování“

Tato strategická cesta, jak již název napovídá, je rozdělená na dvě části – 1. podpůrné systémy, 2. finanční zajištění.

„Smyslem poradenských služeb je zkvalitnění průběhu vzdělávacího procesu, úspěšného vzdělávání i osobnostní rozvoje žáka, napomáhání v řešení obtíží ve školní práci, výchově a vývoji žáků, a jako pomoc v oblasti rizikového chování.“⁶² Pro poradenské služby bude vytvořen dokument „Rámcový program školských poradenských služeb“, který bude zajišťovat jednotu poradenských služeb, aby byly v každé škole poradenské služby stejně kvalitní. Také v této strategické cestě budou stanoveny podpůrná opatření pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a to včetně žáků nadaných.

Pro to, aby Akční vzdělávací plán mohl dojít svých cílů za pomoci dílčích kroků a aktivit, je potřeba zajistit také finanční podporu. Ta by měla vycházet především ze státního rozpočtu. Dále se počítá i s finanční podporou ze strany evropských investičních a strukturálních fondů.⁶³

Pátá strategická cesta „Spolehlivá data“

„Tato kapitola si dává za cíl definovat soubory připravovaných a již dnes dostupných dat a jejich plánované rozvedení v souvislosti se schopností vyhodnocení dopadů opatření APIV ve sledovaném prostředí“ [MŠMT 2014b: 40].

V rámci této strategické cesty bude velmi zapojena Česká školní inspekce, která se kromě klasických úkonů při kontrolách bude zajímat i o to, jak inkluzivní vzdělávání a kroky Akčního plánu inkluzivního vzdělávání jsou dodržovány v praxi. Dále se v této strategické cestě bude zjišťovat celková evaluace implementace aktivit Akčního vzdělávacího plánu, pro což bude vyhotoven plán, a případně se bude přistupovat k dalším opatřením [MŠMT 2014b: 40-43].

⁶¹ MŠMT. 2014. „Akční plán inkluzivního vzdělávání na období 2016 – 2018.“ *Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020*. MŠMT.cz [online] [cit. 19. 5. 2016]. Dostupné z: http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/apiv_2016_2018.pdf. Strana 26.

⁶² Tamtéž. Strana 30.

⁶³ Tamtéž. Strana 35.

2.4 Problémy spojované s inkluzivním vzděláváním

Je důležité si představit problémy, které jsou spojovány s inkluzivním vzděláváním a to právě z toho důvodu, že reakce na tyto problémy pak můžeme nacházet ve volebních programech politických stran. Vysvětlíme si je v průběhu času, ve kterém se stala inkluze aktuálním tématem, tedy v období vlády Bohuslava Sobotky, za ministrů školství Marcela Chládky a Kateřiny Valachové.

15. října 2015 se konala debata u kulatého stolu SKAV a EDUin na téma „Proč je téma inkluze tak výbušné? Účastníci se jí Pavla Baxová z platformy Rodiče za inkluzi, Jitka Kendíková, ředitelka ZŠ J. Gutha-Jarkovského v Praze, Klára Laurenčíková, předsedkyně ČOSIV, Václav Slavík, starosta města Žlutice a bývalý ředitel základní školy praktické, Martina Šmídová, zástupkyně Asociace neslyšících, nedoslýchavých a jejich přátel a Marie Smékalová ze Školy 21, čerstvá absolventka Pedagogické fakulty UK.“⁶⁴

Jako hlavní problémy spojované s inkluzivním vzděláváním zde zazněly: nedostatečná informovanost všech účastníků procesu inkluze; nezkušenost čerstvě vystudovaných pedagogů s žáky se speciálně vzdělávacími potřebami; jak bude fungovat financování; obava, z nedostatečné podpory pro žáky se speciálně vzdělávacími potřebami; obava z toho, že se budou žáci se speciálně vzdělávacími potřebami izolovat od ostatních žáků. „Většina diskutujících se domnívá, že ve skutečnosti září 2016 nebude žádný významný zlom v přístupu k inkluzi. Velmi pravděpodobně se nestane nic.“⁶⁵

20. října 2016 se debaty u kulatého stolu SKAV a EDUin na téma „S jakými problémy se potýkají školy při zavádění inkluzivních opatření?“ zúčastnili: „Václava Masáková, emeritní ředitelka Pedagogicko-psychologické poradny pro Prahu 1, 2 a 4, Zuzana Bukovská, ředitelka ZŠ Votice, Svatopluk Pohořelý ze sekce vzdělávání MŠMT, Šárka Šantrochová, ředitelka ZŠ Strž, Dvůr Králové nad Labem, Miroslav Hřebecký, ředitel ZŠ U Vršovického nádraží, Praha 10, Jan Korda, ředitel ZŠ Lyčkovského náměstí, Praha 8.“⁶⁶

Na této debatě zazněly tyto problémy spojené s inkluzí: nárůst administrativy; opožděné posílání financí ze strany státu na asistenty pedagoga; nesystémové šablony na podpůrné profese;

⁶⁴ EDUin. 2015. „Kulatý stůl SKAV a EDUin: Účastníci debat o inkluzi především žádají více informací“ *EDUin.cz* [online] [cit. 22. 7. 2018]. Dostupné z <https://www.eduin.cz/clanky/kulaty-stul-skav-a-eduin-ucastnici-debat-o-inkluzi-predevsim-zadaji-vice-informaci/>

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ EDUin. 2016. „Nové podmínky pro inkluzi zapomněly na podporu běžných učitelů“ *EDUin.cz* [online] [cit. 22. 7. 2018]. Dostupné z <https://www.eduin.cz/clanky/nove-podminky-pro-inkluzi-zapomnely-na-podporu-beznych-ucitelu/>

nedostatečná kapacita pedagogicko-psychologických poraden; finanční podpora se nedostává pedagogům.⁶⁷

V polovině února 2018 byla v rámci EDUin vedena debata na téma revize inkluze. „Debaty se zúčastnili Jana Zapletalová z Národního ústavu pro vzdělávání, Pavla Baxová z organizace Rytmus, Jitka Hřebecká, ředitelka Základní školy Archa v Petroupimi, Štěpán Drahokoupil z Nadace OSF, Magdalena Mouralová z FSV UK a Janek Wagner ze spolku Pedagogická komora.“⁶⁸

Velké množství administrativy je stále problémem. Některé pedagogicko-psychologické poradny stále nezvládají včas vyšetřit žáky. Na asistenty pedagoga jde méně financí. Debata se také vedla na téma, jaké rozhodovací pravomoci má rodič v oblasti inkluze. Problém je spatřován i v tom, že některým žákům se speciálně vzdělávacími potřebami nestačí jen asistent pedagoga, ale je potřeba speciálního pedagoga. Dalším problémem je také to, že běžní pedagogové nejsou na žáky se speciálně vzdělávacími potřebami dostatečně školení. V této debatě byla zmíněna i pozitiva: financování (z hlediska průhlednosti a dostupnosti) a sjednocení formulářů a úředních dopisů.

2.5 Média a inkluzivní vzdělávání

Je důležité se představit, jaký mediální obraz o inkluzivním vzdělávání je v české společnosti prezentován. Postoje veřejnosti často vznikají právě podle toho, jak některá témata bývají v médiích prezentovány. Na tyto postoje pak ve svých volebních programech mohou politické strany reagovat (dle zásad politického marketingu).

Zatím nepublikovaný pracovní text Magdaleny Mouralové na téma „Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami jako cílová populace vzdělávacích politik a jejich zobrazování v médiích“ obsahuje pro tuto bakalářskou práci zajímavá zjištění ohledně médií a inkluzivního vzdělávání. Analýza vychází z článků publikovaných v nejvíce čtených denících Blesk, Dnes a Právo za vlády Bohuslava Sobotky (ministr školství Marcel Chládek, kterého poté nahradila Kateřina Valachová), kteří se podíleli na vzniku a implementaci Novelu školského zákona zahrnující změny ohledně inkluzivního vzdělávání.

⁶⁷ EDUin. 2016. „Nové podmínky pro inkluzi zapomněly na podporu běžných učitelů“ *EDUin.cz* [online] [cit. 22. 7. 2018]. Dostupné z <https://www.eduin.cz/clanky/nove-podminky-pro-inkluzi-zapomnely-na-podporu-beznych-ucitelu/>

⁶⁸ EDUin. 2018. „Revize inkluze: Je třeba věnovat pozornost dětem s psychiatrickou diagnózou, které nemají na běžných školách odpovídající péči.“ *EDUin.cz* [online] [cit. 22. 7. 2018]. Dostupné z <https://www.eduin.cz/clanky/revize-inkluze-je-treba-venovat-pozornost-detem-s-psychiatrickou-diagnozou-ktere-nemaji-na-beznych-skolach-odpovidajici-peci/>

K prvnímu většímu mediálnímu rozruchu kolem inkluze došlo v době, kdy se zákon dostal do Poslanecké sněmovny (začátek roku 2015). Největší rozruch v médiích nastal v době, kdy docházelo k „boji různých aktérů“ ohledně inkluzivního vzdělávání, média tento rozruch zprostředkovávala i do nich vstupovala jako aktér – „Vysoká mediální pozornost je akcelerována cílenou kampaní jednoho z médií – deníku Blesk, na kterou reagují politici, vzdělávací experti i další aktéři, jejichž vyjádření pak tlumočí i ostatní média.“⁶⁹ Tato kampaň byla čistě negativní. Inkluze byla v analyzovaných tištěných denících nejvíce prezentována negativně (39 %), pozitivně pak jen 18 % a stejně tak ambivalentně (19 %). Neutrálních článků bylo 24 %.⁷⁰

Můžeme se například podívat na negativní zprávy ohledně inkluze v deníku Blesk. Ty se týkají například financování inkluze (peníze na inkluze se budou brát z platů učitelů), toho, že se děti se speciálně vzdělávacími potřebami v běžných školách nic nenaučí, jsou zde útoky na Kateřinu Valachovou, za vše mluví například výrok „Inkluze ve školství je demencí, míní 37 % Čechů.“⁷¹

2.6 Jak je vnímáno inkluzivní vzdělávání v české společnosti?

Může se zdát, že v české společnosti je postoj k inkluzivnímu vzdělávání spíše negativní. Tento obraz je spojený s tím, jak je inkluzivní vzdělávání prezentováno v médiích nebo na sociálních sítích a následně v diskusích, které se na toto téma na sociálních sítích vedou. O tom, jak to doopravdy je, si můžeme přečíst v průzkumu, který připravila vzdělávací organizace EDUin ve spolupráci se společností Socialbakers a Median, za podpory Nadace Albatros.

Celkem bylo dotazováno 1027 respondentů od 18 let, sběr dat byl proveden v září a říjnu 2016 za pomoci kvótního výběru. Z výzkumu vyplynulo, že 15 % respondentů jsou vyhranění pro inkluzivní vzdělávání, 32 % je vyhraněno proti a 54 % nejsou přesvědčení (to znamená, že za určitých podmínek jsou ochotni inkluzi přijmout – např. „malý počet dětí ve třídách (do 20), souhlas rodičů dítěte s handicapem a psychologa, přítomnost asistenta“).⁷² Nejvíce vyhranění proti inkluzivnímu vzdělávání jsou například čtenáři deníku Blesk, nebo lidé, kteří nedůvěřují odborníkům.

⁶⁹ Mouralová, M. 2018. *Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami jako cílová populace vzdělávacích politik a jejich zobrazování v médiích*. Nепublikovaný pracovní text. Univerzita Karlova, FSV. Strana 18.

⁷⁰ Tamtéž. Strana 22.

⁷¹ Blesk. 2016. „Inkluze ve školství je demencí, míní 37 procent Čechů. Valachová to schytala.“ *Blesk.cz* [online] [cit. 22. 7. 2018]. Dostupné z <http://www.blesk.cz/clanek/zpravy-politika/417794/inkluzi-ve-skolstvi-je-demenci-mini-37-procent-cechu-valachova-to-schytala.html>

⁷² EDUin. 2017. „Tisková zpráva: Jaké jsou skutečné postoje veřejnosti k inkluzi?“ *EDUin.cz* [online] [cit. 3. 7. 2018]. Dostupné z: <http://www.eduin.cz/tiskove-zpravy/tiskova-zprava-jake-jsou-skutecne-postoje-verejnosti-k-inkluzi/>

Největší obavy ohledně inkluze pramení z toho, že „inkluze není dobře připravená a zajištěná, obava z újmy žáků ve třídách (i těch začleněných) a obava z celkového poškození českého školství.“⁷³ Obavy ohledně inkluze neprojevují jen respondenti, kteří jsou proti nebo nejsou přesvědčení, ale projevují je i ti, kteří s inkluzivním vzděláváním souhlasí.

Dalším problémem ohledně inkluzivního vzdělávání je malá informovanost, protože téměř třetina Čechů používajících internet neví, co inkluzivní vzdělávání obnáší. Na toto téma provedla průzkum agentura Nielsen Admosphere. Výzkum byl orientován na tyto otázky: „Jak se Češi v tomto tématu orientují? A považují inkluzivní vzdělávání za prospěšné pro společnost?“⁷⁴ Celkem bylo dotázáno 500 respondentů z Českého národního panelu starší 15 let. Z výzkumu vychází zjištění, že třetina (31 %) respondentů nerozumí termínu inkluzivní vzdělávání, přičemž polovina z nich se o toto téma zajímá a polovina ne. Ohledně prospěšnosti inkluzivního vzdělávání pro společnost se 53 % dotazovaných vyjádřilo, že inkluzivní vzdělávání není prospěšné pro českou společnost, a 47 % je opačného názoru.

⁷³ EDUin. 2017. „Tisková zpráva: Jaké jsou skutečné postoje veřejnosti k inkluzi?“ *EDUin.cz* [online] [cit. 3. 7. 2018]. Dostupné z: <http://www.eduin.cz/tiskove-zpravy/tiskova-zprava-jake-jsou-skutecne-postoje-verejnosti-k-inkluzi/>

⁷⁴ Nielsen Admosphere. 2018. „Téměř třetina české internetové populace neví, co znamená pojem inkluzivní vzdělávání.“ *Nielsen-admosphere.cz* [online] [cit. 3. 7. 2018]. Dostupné z: <http://www.nielsen-admosphere.cz/press/temer-tretina-ceske-internetove-populace-nevi-co-znamená-pojem-inkluzivni-vzdelavani/>

Praktická část

3 Metodologie

Prvním krokem bylo nastudování si jednotlivých teorií (veřejná politika a politický cyklus, inkluzivní vzdělávání) a jejich sepsání v teoretické části, kde jsem vycházela z literatury, internetových zdrojů, zákonů a strategických dokumentů.

V praktické části jsem nejdříve nashromáždila data ohledně volebních programů. Všechny volební programy jsou dobře dostupně na internetových stránkách jednotlivých politických stran nebo hnutí. Většinu z volebních programů lze stáhnout i ve formátu PDF. Zvolila jsem ty politické strany či hnutí, které se dostaly do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR.

Při zjišťování jaké je zastoupení části o školství a výroků o inkluzivním vzdělávání, jsem zvolila metodu, která vychází z počtu slov. Vždy jsem celý soubor s volebním programem přesunula do programu Microsoft Word, kde jsem zjistila celkový počet slov volebního programu, poté jsem zjistila, kolik slov obsahuje část, která je zaměřená na školství, kterou jsem porovnávala vůči celému obsahu programu a poté pro přehlednost jsem spočítala procentuální zastoupení. Stejný postup jsem zvolila s inkluzivním vzděláváním, které jsem porovnávala s počtem slov části týkající se školství, také vyjádřeno v procentech. Pro porovnání jsem zařadila ještě procentuální údaje z volebních programů z předchozích voleb v roce 2013.

Na základě výroků jsem pak určovala, jestli se k inkluzivnímu vzdělávání politická strana nebo hnutí vůbec ve své volebním programu vyjadřuje, jaký postoj každá jednotlivá strana zaujímá k inkluzivnímu vzdělávání, k jaké části politického cyklu své výroky vztahuje, jestli navrhuje nějaké řešení současné situace. Protože výroků ve volebních programech bylo málo, doplnila jsem to o výroky členů jednotlivých zmiňovaných stran v předvolební debatě o školství, která se uskutečnila na České televizi 26. září 2017.

4 Programy politických stran a hnutí

4.1 Program hnutí ANO pro volby do Poslanecké sněmovny 2017

Program hnutí ANO pro volby do Poslanecké sněmovny 2017 s podtitulem „Teď nebo nikdy, ten jediný program, který potřebujete.“ se skládá z celkem 22 částí. Kapitola, která se věnuje

školství, je na 15. místě. Celkově má tento program 45 stran a 17 344 slov. Jednotlivým kapitolám je věnováno 1-3 strany. Kapitola o školství jako taková zabírá celkem 2 strany a 835 slov. To znamená, že školství je v programu hnutí Ano zastoupeno jen v 5 %. Inkluze je v programu zastoupena celkem 123 slovy, takže v rámci kapitoly o školství zabírá inkluze necelých 15 % obsahu kapitoly o školství.

Po obsahové stránce je zde ohledně inkluze kladen důraz především na to, aby rovný přístup všech ke vzdělávání byl „reálně naplněn“⁷⁵. Z toho vyplývá, že hnutí ANO nepovažuje současnou podobu inkluzivního vzdělávání za dobře provedenou. Můžeme tedy upozorovat zmínku o tom, že inkluze není podle hnutí ANO dotažená a je potřeba ji reálně naplnit, nicméně nejsou zde žádné dané kroky k tomu, co vlastně chtějí ohledně inkluze změnit či kam ji přesně chtějí posunout. Můžeme jen říci, že podle výroků jsou pro zachování inkluzivního vzdělávání a mají k němu pozitivní postoj.

Konkrétně se v programu píše pouze o mimořádně nadaných jedincích a o způsobu jak jim napomoci – „Zavedení individualizovaných programů rozvoje jedinců s mimořádným nadáním.“⁷⁶ V programu můžeme nalézt pouze reakce na problémy, které jsou s inkluzivním vzděláváním často spojovány – nedostatek financí a velké množství administrace. Slibují zajištění finančních prostředků pro školství a minimalizaci administrativy. V programu to však s inkluzivním vzděláváním není přímo spojeno. Problém je podle hnutí ANO nevidí v samotném inkluzivním vzdělávání ale pravděpodobně v implementaci inkluzivního vzdělávání nebo ve volbě jejího řešení, avšak z programu nevíme, jak chtějí tento problém řešit a jak chtějí dále postupovat.

V předchozích volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2013 věnovalo hnutí ANO školství 7,5 % a zařadili ho na 9. místo z celkových 14 kapitol. O inkluzivním vzděláváním se zde nezmiňovali. V tomto programu, oproti novějšímu, bylo školství věnováno více prostoru (o 2,5 %).

Předvolební debaty o školství, která byla vedena v České televizi, se za hnutí ANO zúčastnil Ivo Vondrák (lídr moravskoslezské kandidátky). Vondrák jen upozornil na to, kolik nás inkluze bude stát v roce 2018 (přes 4 miliardy), a také na to, že není dostatek pozornosti věnován dětem,

⁷⁵ Hnutí ANO. 2017. „Teď nebo nikdy. Ten jediný program, který potřebujete.“ *Program hnutí ANO pro volby do Poslanecké sněmovny 2017*[online] [cit. 2. 6. 2018]. Dostupné z <https://www.anobudelip.cz/file/edec/2017/09/program-hnuti-ano-pro-volby-do-poslanecke-snemovny.pdf>. Strana 30.

⁷⁶ Tamtéž. Strana 32.

⁷⁷ Hnutí Ano. 2013. „Rezortní program.“ [online] [cit. 21. 7. 2018]. Dostupné z <https://www.anobudelip.cz/cs/o-nas/program/volby-2013/resortni-program/>

kteřé jsou mimořádně nadané, protože i těch se má inkluzivní vzdělávání týkat.⁷⁸ Výroky pana Vondřáka o mimořádně nadaných jedincích potvrzují to, co má ANO napsané ve volebním programu. Navíc dostáváme jen informaci o tom, kolik inkluze stojí.

4.2 Program ODS pro volby do Poslanecké sněmovny 2017

Program ODS pro volby do poslanecké sněmovny 2017 s podtitulem „Silný program pro silné Česko“ má celkem 14 částí. Část věnovaná školství je pojmenovaná „Vzdělaná společnost“ a je v programu 5. v pořadí. Program ODS má celkem 19 stran a obsahuje 4889 slov. Část „Vzdělaná společnost“ se rozkládá na 1 straně a obsahuje 286 slov, přičemž každé části připadá právě jedna strana, nicméně počet slov pro každou část se liší. Část se školstvím je zastoupena v programu v necelých 6 %. O samotném inkluzivním vzdělávání je v programu ODS jen 18 slov. Inkluzivní vzdělávání má tedy v programu ODS v rámci části „Vzdělaná společnost“ 6 % zastoupení.

V programu ODS se můžeme dočíst, že „Každý musí mít stejnou šanci získat kvalitní vzdělání.“⁷⁹ V odstavci, ve kterém se vyjadřují k tomu, co chce ODS zrušit, je inkluzivní vzdělávání uvedeno na prvním místě. Avšak jako dodatek ke zrušení se zde píše, že chtějí, aby se každá škola samostatně rozhodla, jak se v rámci inkluze bude chovat. Chtějí tak přenechat školám v oblasti inkluzivního vzdělávání volnou ruku. Z těchto výroků tedy lze usoudit, že ODS není spokojená s tím, jak je v současné době inkluzivní vzdělávání nastaveno a chce ho celkově zrušit.

Řešením podle ODS je přenechat inkluzi v rukou jednotlivých škol. Více se k inkluzivnímu vzdělávání v programu ODS nedozvíme. Stejně jako hnutí ANO navrhuje ODS vyšší plat pro učitele a méně administrativy, nicméně ani zde nelze říci, že je to reakce spojená s inkluzí. ODS má proti inkluzi v současné podobě vztah negativní. V tomto případě je problém celkové nastavení inkluzivního vzdělávání.

Ve volebním programu do Poslanecké sněmovny v roce 2013 se školství vyskytuje na 8. místě z celkových 15 kapitol. Školství je věnováno 7,5 % celého rozsahu volebního programu. Je to

⁷⁸ Česká televize. 2017. „Předvolební debata: školství“ *Inkluze je zpackaná, povinná školka zbytečná. Novinky ve školství politici v debatě nešetřili* [online] [cit. 21. 7. 2018]. Dostupné z

https://ct24.ceskatelevize.cz/node/2253484?_ga=2.83172753.60997780.1532772507-689980699.1519125143

⁷⁹ ODS. 2017. „Silný program pro silné Česko.“ *Občanská demokratická strana 2017* [online] [cit. 2. 6. 2018]. Dostupné z <https://www.ods.cz/volby2017>. Strana 11.

tedy o 1,5 % více než v programu pro volby v roce 2017. K inkluzivnímu vzdělávání se nevyjadřují.

80

Ilona Mauritzová, která byla lídryní plzeňské kandidátky, se za ODS zúčastnila předvolební debaty o školství. Mauritzová říkala, že nejsou proti inkluzi jako takové, ale proti současné podobě inkluze. Chtějí přenechat v působnosti škol, jak se v této oblasti rozhodnou. Kritizovala to, že asistenti pedagoga nejsou na tuto funkci dostatečně vzděláni (protože stačí absolvovat kurz o 40 hodinách). Mauritzová nám upřesnila to, co má ODS v programu – nejsou proti inkluzi, jako takové, ale proti současnému nastavení. Navíc jsme se dozvěděli poznatky k asistentům pedagoga.

4.3 Program Pirátské strany pro volby do Poslanecké sněmovny 2017

Volební program Pirátské strany pro volby do Poslanecké sněmovny nesl podtitul „Černé na bílém“. Program se skládá z 16 kapitol. Celkově je program 19 stran dlouhý a obsahuje 4628 slov. Kapitola týkající se školství s názvem „Vzdělávání a věda“ je v programu uvedena na 13. místě. Každé kapitole je věnována 1 strana s rozdílným počtem slov. Část „Vzdělávání a věda“ má celkem 280 slov, to znamená, že v rámci programu Pirátské strany zabírá 6 %. Inkluzivnímu vzdělávání je věnováno celkem 63 slov, takže je obsažena v 22 % části „Vzdělávání a věda“.

Po obsahové stránce klade Pirátská strana důraz na „svobodnou volbu způsobu vzdělávání“.⁸¹ Chtějí prosadit vzdělávací systém, který bude rozmanitý. Na základě potenciálu dítěte by si rodiče mohli vybrat ze širokého výběru způsobů výuky. Navíc chtějí zavést i další a nové druhy škol a způsobu vzdělávání. „Podpoříme i inovativní veřejné školy, prostor pro nadané žáky a žáky se speciálními potřebami, vzdělávání při práci a uznání znalostí nabytých praxí.“⁸² Z tohoto popisu je tedy zřejmé, že Pirátská strana je proti inkluzivnímu vzdělávání v současné podobě, tudíž k ní zaujímá negativní postoj. Nechce všechny děti vzdělávat ve stejném vzdělávacím proudu. Naopak chce ještě rozšířit možnosti způsobů vzdělávání pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami i pro děti nadané.

⁸⁰ ODS. 2013. „Volební program.“ [online] [cit. 21. 7. 2018]. Dostupné z <https://www.ods.cz/docs/programy/volebni-program-2013.pdf>

⁸¹ Pirátská strana. 2017. „Volební program černé na bílém pro volby do Poslanecké sněmovny 2017.“ www.pirati.cz [online] [cit. 2. 6. 2018]. Dostupné z https://www.pirati.cz/assets/pdf/program_cerne_na_bilem.pdf. Strana 15.

⁸² Tamtéž.

Problém tedy podle nich pravděpodobně bude celkově v nastavení inkluzivním vzdělávání, nikoli jen v nějaké části politického cyklu. Jako řešení navrhuje Pirátská strana vzdělávací systém rozmanitý a pestrý, rozšířený o nové způsoby vzdělávání, založený na způsobu volby.

Volební program Pirátů pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2013 se věnoval školství na 10 % obsahu, což je o 4 % více než ve volebním programu 2017. K inkluzivnímu vzdělávání v tomto programu nic nenajdeme.⁸³

V předvolební debatě o školství byl za Piráty angažován Ondřej Kolek, který byl lídrem liberecké kandidátky. Kolek se k inkluzi vyjadřoval, tak že „nejsou pro inkluzi do tříd, ale do škol“. Navrhoval tedy založit v rámci školy speciální třídu, tak aby děti se speciálními vzdělávacími potřebami byly v kontaktu s ostatními dětmi, nikoli však, aby je zařazovali do jednotlivých tříd.⁸⁴ Kolek tedy potvrdil volební program a přiblížil nám řešení, které Pirátská strana navrhuje.

4.4 Program SPD pro volby do Poslanecké sněmovny 2017

Program politické strany SPD obsahuje 2200 slov a skládá se z 8 částí. Část, která se věnuje školství, je až na posledním místě a má název „Vzdělání dětí a zdraví občanů na prvním místě.“⁸⁵ Jak je již z názvu kapitoly zřejmé, neobsahuje jen informace ke školství, ale je spojeno se zdravotnictvím. Tato část obsahuje 296 slov, školství (včetně zdravotnictví) je tedy v rámci programu SPD věnováno 13 % textu. Inkluzivnímu vzdělávání byl dán prostor na 26 slovech, což znamená necelých 9 % v rámci části o školství.

Program SPD se v obsahu k inkluzi vyjadřuje negativním způsobem, jejich vlastními slovy „odmítají další inkluzi ve školství“.⁸⁶ Dále také říkají, že nebudou rušit speciální školy. Vyjadřují se i ke snížení množství administrativy, což je jeden z problémů doprovázející inkluzivní vzdělávání. Více se k inkluzi v tomto programu nedočteme.

Podle SPD je tedy celkovým problémem inkluzivní vzdělávání, nechtějí, aby dále pokračovalo. Vyjadřují se jen k rušení speciálních škol a množství administrativy, nicméně

⁸³ Pirátská strana. 2013. „Program pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2013.“ *Program České pirátské strany pro volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, konané ve dnech 25.-26. října 2013* [online] [cit. 21. 7. 2018]. Dostupné z https://wiki.pirati.cz/media/volby2013/zkraceny_piratsky_volebni_program_2013.pdf

⁸⁴ Česká televize. 2017. „Předvolební debata: školství“ *Inkluze je zpackaná, povinná školka zbytečná. Novinky ve školství politici v debatě nešetřili* [online] [cit. 21. 7. 2018]. Dostupné z <https://ct24.ceskatelevize.cz/node/2253484?ga=2.83172753.60997780.1532772507-689980699.1519125143>

⁸⁵ SPD. 2017. „Politický program SPD.“ *Hnutí svoboda a přímá demokracie* [online] [cit. 2. 6. 2018]. Dostupné z <https://www.spd.cz/program>

⁸⁶ Tamtéž.

nenavrhují žádné konkrétní řešení, jak tohoto cíle dosáhnout. Není zde výrok o tom, že chtějí inkluzivní vzdělání přímo zrušit – jen odmítají další inkluzi. Z těchto výroků nelze určit, v jaké fázi politického cyklu je problém.

Volební program SPD nelze porovnat s programem v předchozích volbách, které byly v roce 2013, protože SPD bylo založeno 16. června 2015.

Kandidát do Poslanecké sněmovny za Olomoucký kraj Michal Šmucr se v předvolební debatě stavěl proti inkluzivnímu vzdělávání. Říkal, že jde sice o „bohulibý záměr, ale byl zpackán“ a to z toho důvodu, že to nebylo pořádně připravené z hlediska personálního a finančního.⁸⁷ Potvrzuje tedy to, co má SPD v programu – že jsou proti další inkluzi.

4.5 Program KSČM pro volby do Poslanecké sněmovny 2017

Program KSČM má podtitul „Jsme Váš hlas!“. Celkově má program KSČM 8 kapitol a zabírá 4267 slov. V programu KSČM není kapitola, která by se věnovala přímo školství. Pár výroků, vztahujících se ke školství, lze najít v kapitole „Garance všeobecně dostupných a kvalitních veřejných služeb“. Celkem tyto výroky obsahují 234 slov, zabírají tedy 5 % celého volebního programu KSČM. Inkluze se týkalo celkem 25 slov, to znamená 10 % obsahu výroků, zaměřených na školství.

Po obsahové stránce se KSČM vyhrazuje proti inkluzivnímu vzdělávání. Jejich přesný výrok zní: „Inkluze za každou cenu je nesmysl.“⁸⁸ Vyhrazují se také proti rušení speciálních škol. Stejně jako každá z předchozích stran upozorňují na problém velkého množství administrativy, a také proti tomuto problému vystupuje.

Vztah KSČM k inkluzivnímu vzdělávání je tedy negativní. Z výroků o inkluzi nelze určit, kde je podle KSČM chyba v inkluzivním vzdělávání (ve které části politického cyklu), ani jak by chtěli dále v této oblasti postupovat. Co můžeme posoudit je to, že podle výroku, který je citován výše,

⁸⁷ Česká televize. 2017. „Předvolební debata: školství“ *Inkluze je zpackaná, povinná školka zbytečná. Novinky ve školství politici v debatě nešetřili* [online] [cit. 21. 7. 2018]. Dostupné z https://ct24.ceskatelevize.cz/node/2253484?_ga=2.83172753.60997780.1532772507-689980699.1519125143

⁸⁸ KSČM. 2017. „Volební program.“ *Volební program KSČM pro volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky 2017* [online] [cit. 2. 6. 2018]. Dostupné z <http://volby.kscm.cz/volebni-program>. Strana 15.

nebyla inkluze provedena správně. Jediné, co chtějí je, aby se nerušily speciální školy. Nemůžeme určit, zda chtějí inkluzi kompletně zrušit, nebo pozměnit ji.

Ve volebním programu do Poslanecké sněmovny v roce 2013 také není kapitola, která by se přímo věnovala školství. Jsou zde výroky o školství zahrnuté v kapitole „Budoucnost mládí, jistoty stáří“, tyto výroky zabírají 15 % celkového rozsahu volebního programu, což je o 5 % více než ve volebním programu KSČM do Poslanecké sněmovny v roce 2017. O inkluzivním vzdělávání se zde vůbec nepíše.⁸⁹

Debaty v České televizi se za KSČM zúčastnil Ivo Pojezný (lídr jihomoravské kandidátky). Kritizoval plošné inkluzivní vzdělávání. Říkal, že by se vše mělo individuálně posuzovat, vše záleží na konkrétním dítěti, zdali zvládne absolvovat běžnou základní školu. Poukazoval na to, že v praktických školách s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami umějí lépe pracovat a připravit je na život.⁹⁰ Pojezný nám tedy doplnil názor, který lze získat z volebního programu a přidal poznatky o individuálním přístupu ke každému dítěti.

4.6 Program ČSSD pro volby do Poslanecké sněmovny 2017

Program ČSSD nese podtitul „Dobrá země pro život“. Celkově volební program obsahuje 8754 slov. Rozdělen je do 11 kapitol. Kapitola o školství je na 7. místě a jmenuje se „Posílíme kvalitní a dostupné školství pro všechny.“⁹¹ Celkem tato kapitola obsahuje 186 slov, to znamená, že se rozkládá na 2 % celého textu volebního programu ČSSD. K inkluzivnímu vzdělávání se vůbec nevyjadřují, netýká se ho jediný výrok. Jediné, co lze s inkluzí spojit je to, že na začátku této kapitoly, je napsáno, že školství prošlo mnoha změnami. Nejsou zde ale žádné další podrobnosti a inkluze není jediná změna, která v rámci školství nastala.

Inkluzivní vzdělávání bylo prosazeno Kateřinou Valachovou z politické strany ČSSD, která byla té doby ministryní školství. Mnoho ředitelů a učitelů škol, rodičů i odborné veřejnosti bylo proti inkluzivnímu vzdělávání, Kateřina Valachová i přes tyto protesty inkluzivní vzdělávání prosadila a obhajovala ho. Podle tehdejší ministryně školství se novelou školského zákona (zákon č.

⁸⁹ KSČM. 2013. „Program pro budoucnost.“ *S lidmi pro lidi* [online] [cit. 21. 7. 2018]. Dostupné z https://www.kscm.cz/sites/default/files/soubory/Program%20KS%C4%8CM/Volebni_program_KSCM_pro_volby_do_PS_PCR_2013.pdf

⁹⁰ Česká televize. 2017. „Předvolební debata: školství“ *Inkluze je zpackaná, povinná školka zbytečná. Novinky ve školství politici v debatě nešetřili* [online] [cit. 21. 7. 2018]. Dostupné z https://ct24.ceskatelevize.cz/node/2253484?_ga=2.83172753.60997780.1532772507-689980699.1519125143

⁹¹ ČSSD. 2017. „Dobrá země pro život.“ *Volební program ČSSD pro volby 2017* [online] [cit. 2. 6. 2018]. Dostupné z <https://www.cssd.cz/data/files/program-210x210-seda.pdf>. Strana 4.

82/2015 Sb.) nic zásadního nemění. Upozorňuje na to, že podpora v rámci inkluzivního vzdělávání se netýká jen dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, ale také dětí, které jsou mimořádně nadané. Vyvrací také obavy z rušení speciálních škol – ty jsou zachovány.⁹²

Je velmi pravděpodobné, že právě z důvodu, že byla novela školského zákona (zákon č. 82/2015 Sb.) prosazena Kateřinou Valachovou z ČSSD, se ČSSD ve svém politickém programu k této problematice nevyjadřuje. Nelze tedy určit, jestli s inkluzivním vzděláváním souhlasí nebo nesouhlasí, popřípadě, co by chtěli změnit. I v tomto programu se objevují zmínky o lepším financování školství.

Ve volebním programu ČSSD pro předchozí volby do Poslanecké sněmovny v roce 2013 školství nemělo samostatnou kapitolu, ale bylo zahrnuto v první z pěti kapitol, která byla nazvaná Člověk. Celkově bylo školství věnováno necelá 4 % celého programu. O inkluzivním vzdělávání zde není ani zmínka. Školství tedy byla věnována větší část, než v programu do Poslanecké sněmovny v roce 2013 (o 2 %), inkluzi se nevěnovali ani v jednom z těchto programů.⁹³

V předvolební debatě na České televizi se za ČSSD vyjadřoval Petr Kořenek (kandidát do Poslanecké sněmovny za Zlínský kraj). Ten především upozornil na to, že se jedná o společné vzdělávání, které bylo zahrnuto již ve školském zákoně z roku 2005, nyní došlo jen k úpravě podpůrných opatření a nárůstu finančních prostředků. Problémy, které mohou nastat se mají dle jeho názoru řešit pouze na regionální úrovni.⁹⁴ Ani z tohoto výstupu nelze úplně posoudit postoj ČSSD, nicméně Kořenek svými výroky spíše obhajoval současné nastavení tím, že řekl, že vlastně nejde o nic nového.

4.7 Program KDU-ČSL pro volby do Poslanecké sněmovny 2017

Program KDU-ČSL s podtitulem „Zodpovědně pro společný domov“ má celkem 30 stran a obsahuje 5172 slov. Tento program je rozdělen do 19 kapitol. Kapitola, která zahrnuje školství, je

⁹² ČT24. 2016. „Ministryně Valachová k inkluzi: Rodiče si i nadále budou volit mezi běžnou a speciální školou.“ [online] [cit. 2. 6. 2018]. Dostupné z <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1711402-ministryne-valachova-k-inkluzi-rodice-si-i-nadale-budou-volit-mez-beznou-a-specialni>.

⁹³ ČSSD. 2013. „Prosadíme dobře fungující stát.“ *Volební program ČSSD* [online] [cit. 21. 7. 2018]. Dostupné z https://www.cssd.cz/data/files/volebni_program.pdf

⁹⁴ Česká televize. 2017. „Předvolební debata: školství“ *Inkluze je zpackaná, povinná školka zbytečná. Novinky ve školství politici v debatě nešetřili* [online] [cit. 21. 7. 2018]. Dostupné z https://ct24.ceskatelevize.cz/node/2253484?_ga=2.83172753.60997780.1532772507-689980699.1519125143

umístěna na 4. místě a je pojmenovaná „Vzdělávání, školství a sport“.⁹⁵ Tato kapitola má 477 slov, to znamená, že školství je rozepsáno na 9 % obsahu volebního programu KDU-ČSL. Inkluzivnímu vzdělávání je v tomto politickém programu věnovány dvě věty (12 slov), což se rovná necelým 3 % obsahu kapitoly „Vzdělávání, školství a sport“.

Po obsahové stránce se zde mluví o zhodnocení současné podoby inkluzivního vzdělávání. Pro inkluzi používají termín společného vzdělávání. Dále se KDU-ČSL v politickém programu vyhrazuje proti rušení speciálních škol. Chtějí zachovat to a rozvíjet podporu dětem, které jsou mimořádně nadané. Není však řečeno jakým způsobem (zda-li například finančním, či zavedením speciálních kroužků apod.).

KDU-ČSL chce tedy nejdříve evaluovat inkluzivní vzdělávání v současné podobě. Předem říkají, že nechtějí rušit speciální školy, a že chtějí podporovat děti nadané. Můžeme říci, že druhým výrokem chce KDU-ČSL podporovat stávající podobu inkluzivního vzdělávání, protože podpora mimořádně nadaným dětem je v současné podobě zahrnutá. Nicméně v programu nejsou žádné nástroje, kterými tohoto cíle chtějí dosáhnout. Vzhledem k tomu, že KDU-ČSL chce nejdříve evaluovat, nelze říci, jaký postoj vůči inkluzi zaujmají, případně jakým směrem chtějí, aby se nadále ubírala. Stejně jako většina ostatních stran se vyjadřují k vyšším financím, které by měly být do školství směřovány (ať už na učitelské platy, či na pomůcky pro děti), tak k množství administrativy, kterou chtějí minimalizovat.

Program pro předchozí volby v roce 2013 se věnoval školství na 7 % textu, což je o 2 % méně než ve volebním programu pro volby 2017. Školství je umístěno na 3. místě z 14 kapitol. V tomto programu nejsou zmínky k inkluzivnímu vzdělávání.⁹⁶

V předvolební debatě o školství vystoupil za KDU-ČSL Jiří Mihola, který byl lídrem jihomoravské kandidátky. Říkal, že inkluze je sice dobrá myšlenka, nicméně byla špatně provedena. Upozorňoval na to, aby se nezhoršila kvalita výuky v běžných školách. Za KDU-ČSL tedy navrhoval evaluaci inkluze a na tomto základě vyhodnotit jak dále pokračovat v této problematice.⁹⁷ Mihola nám tedy pomohl k pochopení názoru na inkluzivní vzdělávání KDU-ČSL – problém dle těchto výroků spatřují buď ve zvolené variantě nebo v implementaci

⁹⁵KDU-ČSL. 2017. „Zodpovědně pro společný domov.“ *Volební program KDU-ČSL pro Sněmovní volby v roce 2017* [online] [cit. 2. 6. 2018]. Dostupné z <https://www.kdu.cz/getattachment/f3c301fb-b96a-4915-87e4-6ad5713164a3/Volebni-program-2017-2021.aspx>. Strana 6.

⁹⁶KDU-ČSL. 2013. „Volební program KDU-ČSL 2013 – 2017.“ *Dáme zemi do pořádku* [online] [cit. 21. 7. 2018]. Dostupné z <https://www.kdu.cz/getattachment/6089d21c-e8a3-4e8e-b390-1b922500af73/Volebni-program-pro-volby-do-poslanecke-snemovny-2.aspx>

⁹⁷Česká televize. 2017. „Předvolební debata: školství“ *Inkluze je zpackaná, povinná školka zbytečná. Novinky ve školství politici v debatě nešetřili* [online] [cit. 21. 7. 2018]. Dostupné z https://ct24.ceskatelevize.cz/node/2253484?_ga=2.83172753.60997780.1532772507-689980699.1519125143

4.8 Program TOP 09 pro volby do Poslanecké sněmovny 2017

Politický program TOP 09 se skládá z 48 stran, je rozdělen do 11 částí a obsahuje 14279 slov. Část zabývající se školstvím je na 2. místě, hned po úvodním slově, je to jedna z kratších částí, které program obsahuje a je pojmenovaná „Vzdělání, věda a výzkum“. Celkově tato část obsahuje 1173 slov, to znamená 8 % celkového textu programu TOP 09. Inkluzivním vzděláváním se zabývá v tomto programu 71 slov, což je 6 % z obsahu kapitoly o školství.

Program TOP 09 se k inkluzi vyjadřuje jako ke společnému vzdělávání. Společné vzdělávání chtějí zachovat a nastavit ho tak, aby byl vytvořen tzv. „(...) projekt dělené třídy, který umožní v řadě předmětů „dvourychlostní“ výuku při zachování principu rovného přístupu ke vzdělání.“⁹⁸ Chtějí vytvořit takový systém školství, který bude tolerantní vůči potřebám dětí a který bude podporovat jejich individualitu a možnosti.

Z výše předložených charakteristik lze říci, že TOP 09 podporuje inkluzivní vzdělávání a má k němu pozitivní přístup. Nicméně dle návrhu na dělené třídy chce TOP 09 určité úpravy současné podoby inkluze. Návrhem na dělené třídy reagují na problém, který v rámci inkluze často zaznívá – jiné tempo dětí se speciálními vzdělávacími potřebami. Na tento problém pedagogové často upozorňují, například paní Blanka Hrudková, která je speciálním pedagogem a etopedem, na to upozorňuje v článku „Hra na inkluzi“ v Učitelských novinách. Blanka Hrudková říká, že například pomalejší tempo je jedním z prostředků podpory pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami.⁹⁹ Návrhem na dělené třídy se však nemusí řešit jen pomalejší tempo dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, ale například i vyšší tempo dětí, které jsou mimořádně nadané.

Problém podle TOP 09 bude v politickém cyklu inkluze pravděpodobně ve zvolené variantě, nebo v implementaci.

Ve volebním programu pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2013 bylo školství umístěno na 2. místě z celkem 12 kapitol. Školství je v tomto programu věnováno necelých 12 %

⁹⁸ TOP 09. 2017. „Volební program.“ [online] [cit. 2. 6. 2018]. Dostupné z https://www.top09.cz/files/soubory/volebni-program-2017-do-poslanecke-snemovny_1717.pdf. Strana 5.

⁹⁹ Blanka Hrudková. 2018. „Hra na inkluzi“ *Učitelské noviny* [online] [cit. 5. 7. 2018]. Dostupné z <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=1925>.

obsahu celého programu, což je o 4 % více než v programu pro volby 2017. K inkluzivnímu vzdělávání v tomto programu nic nenajdeme.¹⁰⁰

V předvolební debatě o školství, se za TOP 09 vyjadřoval lídr Jihočeské kandidátky Pavel Klíma. Kritizoval paní Valachovou za průběh inkluzivního vzdělávání. Upozorňoval na problém, že na současnou podobu inkluzivního vzdělávání jsou sice uvolňovány finanční prostředky, avšak jejich rozdělování není správné (finance jdou na podpůrná opatření a na asistenty pedagoga, učitelé žádné peníze navíc nedostávají). Kromě peněz kritizuje i to, že učitelé nedostali k inkluzivnímu vzdělávání potřebná školení. Dále Klíma říkal, že jsou sice pro inkluzi, ale „rozumnou a řízenou“ s lepším způsobem financování. Jako další kritiku předkládal fakt, že zatím inkluze přinesla jen to, že jsou pedagogické poradny přeplněné a na vyšetření tak děti čekají moc dlouho.¹⁰¹ Klíma tedy pouze upozorňoval na problémy spojené s inkluzí.

4.9 Program Hnutí Starostové a nezávislí (STAN) pro volby do Poslanecké sněmovny 2017

Program STAN pro volby do Poslanecké sněmovny 2017 nese podtitul „Chceme vrátit stát zodpovědným občanům – Umíme se postarat o naše obce, postaráme se i o náš stát.“¹⁰² Celkově má tento program 84 stran a obsahuje 15042 znaků. Celkově se v STAN v programu vyjadřuje k 17 oblastem. Školství má prostor na 5. místě a je v tomto programu pojmenováno jako „Vzdělání a věda - klíč k budoucnosti.“¹⁰³ Kapitola o školství obsahuje 888 slov, to znamená necelých 6 % obsahu celého programu STAN. K inkluzi se STAN vůbec nevyjadřují.

Hnutí Starostové a nezávislí pojali část o školství velmi komplexně. Zaměřují se na to, že nejdřív je potřeba celospolečenská debata na téma, kam by mělo české školství směřovat. Přestože je text poměrně rozsáhlý, v rámci textu není jediný výrok, který bychom mohli přiřadit k inkluzivnímu vzdělávání. Stejně jako ostatní politické strany se vyjadřují pro vyšší platy vyšší množství financí pro školství a pro méně administrativy. Nicméně ani v tomto programu to

¹⁰⁰ TOP 09. 2013. „Víme, kam jdeme.“ *Volby 2013 do Poslanecké sněmovny* [online] [cit. 21. 7. 2018]. Dostupné z https://www.top09.cz/files/soubory/volebni-program-2013-do-poslanecke-snemovny_894.pdf

¹⁰¹ Česká televize. 2017. „Předvolební debata: školství“ *Inkluze je zpackaná, povinná školka zbytečná. Novinky ve školství politici v debatě nešetřili* [online] [cit. 21. 7. 2018]. Dostupné z https://ct24.ceskatelevize.cz/node/2253484?_ga=2.83172753.60997780.1532772507-689980699.1519125143

¹⁰² STAN. 2017. „Program STAN 2017. Chceme vrátit stát zodpovědným občanům.“ *Hnutí starostové a nezávislí* [online] [cit. 2. 6. 2018]. Dostupné z https://www.starostove-nezavisli.cz/fmfile/0/files/volby17/STAN_program_17_final.pdf. Strana 1.

¹⁰³ Tamtéž.

nemůžeme spojit pouze s inkluzivním vzděláváním. Z toho programu tedy nelze určit, jaký názor má hnutí STAN na inkluzivní vzdělávání.

Hnutí STAN kandidovalo do Poslanecké sněmovny poprvé ve volbách v roce 2017, není zde tedy program pro předchozí volby pro porovnání.

Petr Gazdík, který je lídrem zlínské kandidátky STAN, v předvolební debatě na České televizi říkal, že nemá nic proti inkluzivnímu vzdělávání jako takovému, nýbrž proti tomu, jak bylo provedeno. Upozorňoval na to, že k dětem by měl být individuální přístup a ne je zařazovat podle přednastavených tabulek, protože každé dítě je jiné. Nelze tedy obecně určovat, kam které dítě zařadit (myšleno především na ty děti, které se pohybují na hraně toho, zda je zařadit ještě do běžné školy nebo speciální). Určovat by to měli rodiče, učitelé a pedagogicko-psychologická poradna.¹⁰⁴ Z těchto výroků tedy můžeme získat postoj STAN – chtějí individualizovaný přístup, problém je v implementaci nebo ve zvolené variantě.

5 Shrnutí

Z údajů, které jsem získala z volebních programů politických stran, jsem vytvořila pro porovnání tabulku:

	Školství/program 2017	Školství/program 2013	Inkluze/školství	Pro x proti inkluzi	Řešení
Hnutí ANO	5 %	7,5 %	15 %	pro inkluzi s výhradami	neurčeno
ODS	6 %	7,5 %	6 %	proti inkluzi	ponechání v rukou škol
Pirátská strana	6 %	10 %	22 %	proti inkluzi	rozmanitý vzdělávací systém
SPD	13 %	-	9 %	proti inkluzi	neurčeno
KSČM	5 %	15 %	10 %	proti inkluzi	neurčeno
ČSSD	2 %	4 %	0	neurčeno	neurčeno
KDU-ČSL	9 %	7 %	3 %	neurčeno	neurčeno
TOP 09	8 %	12 %	6 %	pro inkluzi s výhradami	systém dělených tříd
STAN	6 %	-	0	neurčeno	neurčeno

Školství věnovaly politické strany či hnutí v průměru 6,6 % celkového obsahu volebního programu. Největší část školství věnovalo ze všech volebních programů SPD. Nejméně pak ČSSD.

¹⁰⁴ Česká televize. 2017. "Předvolební debata: školství" *Inkluze je zpackaná, povinná školka zbytečná. Novinky ve školství politici v debatě nešetřili* [online] [cit. 21. 7. 2018]. Dostupné z https://ct24.ceskatelevize.cz/node/2253484?_ga=2.83172753.60997780.1532772507-689980699.1519125143

Inkluzivnímu vzdělávání se v průměru věnovalo 7,8 % částí o školství. Nejvíce se věnovala inkluzivnímu vzdělávání Pirátská strana. O inkluzivním vzdělávání se vůbec nezmiňovali ČSSD a STAN. Pro inkluzivní vzdělávání, i když s výhradami, se vyjádřili ANO a TOP 09, proti jsou ODS, Pirátská strana, SPD a KSČM. Postoj nelze podle volebních programů určit u ČSSD, KDU-ČSL a STAN. Po přidání názorů z předvolební debaty, ČSSD stále nedalo najevo názor, KDU-ČSL a STAN zaujali názor, že inkluzivní vzdělávání jako takové je dobré, ale bylo špatně provedeno, tudíž jsou proti současné podobě inkluzivního vzdělávání. Řešení ve volebních programech navrhuji jen ODS, Pirátská strana a TOP 09.

Téměř všechny politické strany, které figurovaly v předchozích volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2013, věnovaly školství více prostoru oproti volbám v roce 2017. Jen KDU-ČSL věnovala školství méně prostoru ve volebním programu v roce 2013 oproti programu v roce 2017. V tabulce není uveden údaj o inkluzivním vzdělávání v programech v roce 2013, protože v žádném z těchto programů nejsou o inkluzivním vzdělávání zmínky. To může být způsobeno jednak tím, že se v oblasti inkluzivního vzdělávání dělaly úpravy (jak popisují výše v části o Novele školského zákona) a také tím, že se toto téma začalo více objevovat v médiích a veřejnost se tak o toto téma začala více zajímat (viz část o médiích a inkluzi). Politické strany proto začaly na toto téma reagovat jak ve volebních programech, tak v debatách.

Z výroků, které jsem získala z volebních programů, bylo kolikrát velmi těžké určit, ve které části politického cyklu lze dle jednotlivých stran spatřovat chybu. Nejčastěji spatřují politické strany problém celkově v současné podobě inkluzivního vzdělávání (lze tedy celý cyklus považovat za špatně provedený, nebo lze spatřovat problém již v identifikaci problému a nastavení cíle) – například ODS chce inkluzivní vzdělávání v současné podobě zrušit, Pirátská strana chce prosadit různorodý a rozmanitý vzdělávací systém, který bude založený na svobodné volbě, SPD odmítají další inkluzi a KSČM odmítá plošné inkluzivní vzdělávání (což jsme se dozvěděli a z předvolební debaty) a říká, že prosazovat takovéhle opatření za každou cenu je nesmysl. STAN je proti současnému nastavení, navrhuje individualizovaný přístup (což jsme zjistili až z předvolební debaty).

U některých politických stran lze spatřovat problém v implementaci opatření – například u hnutí ANO, které ve svém volebním programu uvádí, že inkluzivní vzdělávání by mělo být reálně naplněno – což znamená, že zatím není. U některých stran se můžeme pohybovat u problému v implementaci a nebo ve zvolené variantě – například TOP 09 jsou pro inkluzivní vzdělávání, navrhuji však dělené třídy. KDU-ČSL chce nejdříve evaluovat a až poté řešit další postup, nicméně podle výroků z debaty se ani jim nelíbí, jak byla inkluze provedena.

Některé politické strany nenavrhují žádné řešení v oblasti inkluzivního vzdělávání. Pokud se na to podíváme jen z hlediska volebních programů, nenavrhuje řešení Hnutí ANO, SPD, KSČM, ČSSD, KDU-ČSL a STAN, což je většina. KSČM a STAN v rámci debaty navrhlo řešení individualizované přístupu a posuzování u každého jednotlivce (zdali ho zařadit do běžné školy nebo speciální a ne používání obecných tabulek). Řešení nám předkládá ODS, chtějí inkluzivní vzdělávání zrušit a předat do pravomocí každé školy, jak se v této oblasti zachová. Pirátská strana chce vytvořit takový vzdělávací systém, který bude rozmanitý a různorodý, doplnit ho o další možnosti vzdělávání a nechat to na svobodné volbě. TOP 09 navrhuje systém dělených tříd a zavést tak dvourychlostní výuku.

V rámci programů se objevovaly i reakce na nepravdu a obavu, která se často šíří ohledně inkluzivního vzdělávání. Nepravdou je, že by se v rámci inkluzivního vzdělávání měly rušit speciální školy. MŠMT se k tomuto problému vyjadřuje na svých webových stránkách, přičemž upozorňuje na skutečnost, že žádné školy rušit nechce a navíc k tomu ani nemá pravomoci, školu může zrušit jen zřizovatel.¹⁰⁵ To samé potvrdila v několika rozhovorech i tehdejší ministryně školství Kateřina Valachová, která říká, že speciální školy nikdo rušit nechce, rodiče budou mít stále volbu, do jaké školy chtějí své dítě zařadit.¹⁰⁶

Dalším zajímavým hlediskem může být i posouzení postoje k inkluzivnímu vzdělávání ve volebních programech na základě toho, jakou pozici ve vládě zaujímala určitá politická strana či hnutí v posledním volebním období.

Víme, že koalice byla složená z ČSSD, ANO a KDU-ČSL. Protože byla inkluze prosazena minulou vládou v čele s ČSSD, měla by tato bývalá koalice inkluzivní vzdělávání podporovat. Jak již víme, hnutí ANO dle programu inkluzivní vzdělávání podporuje (s dodatkem o jeho „reálném naplnění“). ČSSD se však o inkluzivním vzdělávání raději vůbec nevyjadřuje, působí to spíše tak, že se od tohoto tématu chtějí raději distancovat. KDU-ČSL také nevyjadřuje k inkluzivnímu vzdělávání názor, v programu se dočteme jen o tom, že chtějí inkluzivní vzdělávání evaluovat. Nelze tedy potvrdit, že členové koalice si za inkluzivním vzděláváním stojí.

Naproti tomu u stran, které byly v opozici (tedy ODS, KSČM, TOP 09) by se dalo předpokládat, že budou proti inkluzivnímu vzdělávání. Nicméně ani tato domněnka se nepotvrzuje. Potvrzuje to ODS, která je pro zrušení inkluzivního vzdělávání a KSČM se stanoviskem, že inkluze

¹⁰⁵ MŠMT. 2016. „Praktické a speciální školy“ *MŠMT.CZ* [online] [cit. 2. 6. 2018]. Dostupné z <http://www.msmt.cz/vzdelavani/prakticke-a-specialni-skoly>

¹⁰⁶ ČT 24. 2016. „Ministryně Valachová k inkluzi: Rodiče si i nadále budou volit mezi běžnou a speciální školou.“ *Česká televize* [online] [cit. 2. 6. 2018]. Dostupné z <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1711402-ministryne-valachova-k-inkluzi-rodice-si-i-nadale-budou-volit-mez-beznou-a-specialni>

za každou cenu je nesmyslná. Naproti tomu však TOP 09 inkluzivní vzdělávání podporuje, i když s výhradami.

O politických stranách, které jsem nejmenovala, nelze vytvářet hypotézy, protože nebyly angažované v poslední vládě.

Závěr

Zkoumání volebních programů politických stran pro volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky potvrdilo, že inkluzivní vzdělávání je aktuálním tématem a je politicky využíváno. Potvrzuje to především fakt, že v předchozích volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2013 se téma inkluzivního vzdělávání vůbec neobjevilo, zatímco ve volebních programech pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2017 bylo inkluzivní vzdělávání zahrnuto průměrně na 7,8 % textu programu, které bylo věnováno školství. K inkluzivnímu vzdělávání se ve volebních programech nevyjádřili jen ČSSD a STAN. Z důvodu poměrně malého množství informací získaných z volebních programů jsem přidala ještě informace z předvolební debaty na České televizi. V předvolebních debatě se k tomuto tématu vyjádřili i ČSSD a STAN, ačkoli se nedá říct, že ČSSD zaujalo nějaký postoj k inkluzi, došlo jen k upřesnění informací ohledně (ne)změn v inkluzi v rámci Novely školského zákona.

Z analýzy volebních programů (doplněno následně o předvolební debatu pro ujasnění informací) vyplynulo, že více politických stran je proti inkluzivnímu vzdělávání v současné podobě – ODS, Pirátská strana, SPD, KSČM, KDU-ČSL a STAN. Pro inkluzivní vzdělávání, ale s výhradami, se vyjádřili ANO a TOP 09. ČSSD se ve volebním programu k inkluzivnímu vzdělávání raději nevyjadřuje, v předvolební debatě mluví pouze o tom, že změny v inkluzivním vzdělávání nebyly nijak zásadní.

Většina politických stran kritizuje celkové nastavení současné podoby inkluzivního nastavení, problém tedy lze buď spatřovat celkově v politickém cyklu, a nebo v definici problému a nastavení cílů. Jedná se o strany ODS, Pirátská strana, SPD, KSČM a STAN. Podle hnutí ANO je problém pravděpodobně v implementaci. KDU-ČSL se chce nejdřív zaměřovat na evaluaci a až po té vyvozovat závěry.

Ve volebních programech se objevují i řešení, jak lze inkluzivní vzdělávání změnit. ODS chce inkluzivní vzdělávání zrušit a ponechat přístup v rukou jednotlivých škol. Pirátská strana navrhuje rozmanitý vzdělávací systém založený na svobodné volbě, TOP 09 navrhuje systém dělených tříd. KSČM a STAN navrhuje individualizovaný přístup v posuzování (u KSČM a STAN však informace nebyly získané z volebních programů, ale jen z předvolební debaty). Ostatní strany řešení nepředkládají.

Bakalářská práce může být přínosem v oblasti zkoumání toho, jak současná témata, která se objevují v médiích a zajímají veřejnou společnost, ovlivňují politický marketing politických stran,

což se v případě inkluzivního vzdělávání potvrdilo. Věřím, že podobné schéma by se dalo použít i ostatních současných témat, jako je například migrace. Zajímavým pokračováním této práce by mohlo být proniknutí do politického marketingu a jeho modelů a zkoumání toho, jak politické strany v této oblasti postupují.

Použitá literatura

Monografie:

Anderson, J. E. 1975. *Public Policy Making*. New York: Praeger Publishers. dle Veselý, A. 2007. „Veřejná politika.“ Pp. 13–43 in Veselý, A., M. Nekola (eds.). *Analýza a tvorba veřejných politik*. Praha: SLON.

Colebatch, H. K. 2005. *Úvod do policy*. Brno: Barrister & Principal.

Fiala, P., K. Schubert. 2000. *Moderní analýza politiky*. Brno: Barrister & Principal.

Kratochvílová, J. 2013. *Inkluzivní vzdělávání v české primární škole: teorie, praxe, výzkum*. Brno: Masarykova Univerzita.

Langer, J. a kol. 2016. *Pedagogičtí pracovníci jako klíčový faktor inkluzivního vzdělávání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Mihai, A. 2017. „The Right to Inclusive Education. Equal Opportunities for All.“ in *Revista de Stiinte Politice*. Issue 53, p125-134.

Mouralová, M. 2018. *Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami jako cílová populace vzdělávacích politik a jejich zobrazování v médiích*. Nepublikovaný pracovní text. Univerzita Karlova, FSV.

Petes, B.G. 1993. *American Public Policy*. Chatham: Chatham House. dle Veselý, A. 2007. „Veřejná politika.“ Pp. 13–43 in Veselý, A., M. Nekola (eds.). *Analýza a tvorba veřejných politik*. Praha: SLON.

Potůček, M. et al. *Veřejná politika*. Praha: Slon.

Tannenbergová, M. 2016. *Průvodce školní inkluzí*. Praha: Wolters Kluwer.

Veselý, A. 2007. „Analýza a vymezení problému.“ Pp. 191–235 in Veselý, A., M. Nekola (eds.). *Analýza a tvorba veřejných politik*. Praha: SLON.

Veselý, A. 2007. „Veřejná politika.“ Pp. 13–43 in Veselý, A., M. Nekola (eds.). *Analýza a tvorba veřejných politik*. Praha: SLON.

Internetové zdroje:

Blanka Hrudková. 2018. „Hra na inkluzi“ *Učitel'ské noviny* [online] [cit. 5. 7. 2018]. Dostupné z <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=1925>.

Blesk. 2016. „Inkluze ve školství je demencí, míní 37 procent Čechů. Valachová to schytala.“ *Blesk.cz* [online] [cit. 22. 7. 2018]. Dostupné z <http://www.blesk.cz/clanek/zpravy-politika/417794/inkluzve-skolstvi-je-demenci-mini-37-procent-cechu-valachova-to-schytala.html>

Česká televize. 2017. „Předvolební debata: školství“ *Inkluze je zpackaná, povinná školka zbytečná. Novinky ve školství politici v debatě nešetřili* [online] [cit. 21. 7. 2018]. Dostupné z https://ct24.ceskatelevize.cz/node/2253484?_ga=2.83172753.60997780.1532772507-689980699.1519125143

ČSSD. 2013. „Prosadíme dobře fungující stát.“ *Volební program ČSSD* [online] [cit. 21. 7. 2018]. Dostupné z https://www.cssd.cz/data/files/volebni_program.pdf

ČSSD. 2017. „Dobrá země pro život.“ *Volební program ČSSD pro volby 2017* [online] [cit. 2. 6. 2018]. Dostupné z <https://www.cssd.cz/data/files/program-210x210-seda.pdf>. Strana 4.

ČT24. 2016. „Ministryně Valachová k inkluzi: Rodiče si i nadále budou volit mezi běžnou a speciální školou.“ [online] [cit. 2. 6. 2018]. Dostupné z <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1711402-ministryne-valachova-k-inkluzi-rodice-si-i-nadale-budou-volit-mez-beznou-a-specialni>.

EDUin. 2015. „Kulatý stůl SKAV a EDUin: Účastníci debat o inkluzi především žádají více informací“ *EDUin.cz* [online] [cit. 22. 7. 2018]. Dostupné z <https://www.eduin.cz/clanky/kulaty-stul-skav-a-eduin-ucastnici-debat-o-inkluzi-predevsim-zadaji-vice-informaci/>

EDUin. 2016. „Nové podmínky pro inkluzi zapomněly na podporu běžných učitelů“ *EDUin.cz* [online] [cit. 22. 7. 2018]. Dostupné z <https://www.eduin.cz/clanky/nove-podminky-pro-inkluzi-zapomnely-na-podporu-beznych-ucitelu/>

EDUin. 2016. „Tisková zpráva: Témata vzdělávání v roce 2016 – Podpora inkluze.“ *EDUin* [online] [cit. 19. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.eduin.cz/tiskove-zpravy/tiskova-zprava-temata-vzdelavani-v-roce-2016-podpora-inkluz/>

EDUin. 2017. „Tisková zpráva: Jaké jsou skutečné postoje veřejnosti k inkluzi?“ *EDUin.cz* [online] [cit. 3. 7. 2018]. Dostupné z: <http://www.eduin.cz/tiskove-zpravy/tiskova-zprava-jake-jsou-skutecne-postoje-verejnosti-k-inkluzi/>

EDUin. 2018. „Revize inkluze: Je třeba věnovat pozornost dětem s psychiatrickou diagnózou, které nemají na běžných školách odpovídající péči.“ *EDUin.cz* [online] [cit. 22. 7. 2018]. Dostupné z <https://www.eduin.cz/clanky/revize-inkluze-je-treba-venovat-pozornost-detem-s-psychiatrickou-diagnozou-ktere-nemaji-na-beznych-skolach-odpovidajici-peci/>

Hnutí Ano. 2013. „Rezortní program.“ [online] [cit. 21. 7. 2018]. Dostupné z <https://www.anobudelip.cz/cs/o-nas/program/volby-2013/resortni-program/>

Hnutí ANO. 2017. „Teď nebo nikdy. Ten jediný program, který potřebujete.“ *Program hnutí ANO pro volby do Poslanecké sněmovny 2017*[online] [cit. 2. 6. 2018]. Dostupné z <https://www.anobudelip.cz/file/edee/2017/09/program-hnuti-ano-pro-volby-do-poslanecke-snemovny.pdf>.

KDU-ČSL. 2013. „Volební program KDU-ČSL 2013 – 2017.“ *Dáme zemi do pořádku* [online] [cit. 21. 7. 2018]. Dostupné z <https://www.kdu.cz/getattachment/6089d21c-eba3-4e8e-b390-1b922500af73/Volebni-program-pro-volby-do-poslanecke-snemovny-2.aspx>

KDU-ČSL. 2017. „Zodpovědně pro společný domov.“ *Volební program KDU-ČSL pro Sněmovní volby v roce 2017* [online] [cit. 2. 6. 2018]. Dostupné z <https://www.kdu.cz/getattachment/f3c301fb-b96a-4915-87e4-6ad5713164a3/Volebni-program-2017-2021.aspx>.

KSČM. 2013. „Program pro budoucnost.“ *S lidmi pro lidi* [online] [cit. 21. 7. 2018]. Dostupné z https://www.kscm.cz/sites/default/files/soubory/Program%20KS%C4%8CM/Volebni_program_KS_CM_pro_volby_do_PS_PCR_2013.pdf

KSČM. 2017. „Volební program.“ *Volební program KSČM pro volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky 2017* [online] [cit. 2. 6. 2018]. Dostupné z <http://volby.kscm.cz/volebni-program>.

Liga lidských práv. 2016. „Co se změní novelizací školského zákona?“ *llp.cz* [online] [cit. 19. 7. 2018]. Dostupné z <http://llp.cz/2016/02/co-se-zmeni-novelizaci-skolskeho-zakona/>

MŠMT. 2014. „Akční plán inkluzivního vzdělávání na období 2016 – 2018.“ *Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020*. MŠMT.cz [online] [cit. 19. 5. 2016]. Dostupné z: http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/apiv_2016_2018.pdf.

MŠMT. 2014. „Strategie vzdělávací politiky do roku 2020.“ MŠMT.cz [online] [cit. 19. 5. 2016]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/Strategie_2020_web.pdf.

MŠMT. 2016. „Praktické a speciální školy“ MŠMT.CZ [online] [cit. 2. 6. 2018]. Dostupné z <http://www.msmt.cz/vzdelavani/prakticke-a-specialni-skoly>

Nielsen Admosphere. 2018. „Téměř třetina české internetové populace neví, co znamená pojem inkluzivní vzdělávání.“ *Nielsen-admposhere.cz* [online] [cit. 3. 7. 2018]. Dostupné z: <http://www.nielsen-admosphere.cz/press/temer-tretina-ceske-internetove-populace-nevi-co-znamenava-pojem-inkluzivni-vzdelavani/>

ODS. 2013. „Volební program.“ [online] [cit. 21. 7. 2018]. Dostupné z <https://www.ods.cz/docs/programy/volebni-program-2013.pdf>

ODS. 2017. „Silný program pro silné Česko.“ *Občanská demokratická strana 2017* [online] [cit. 2. 6. 2018]. Dostupné z <https://www.ods.cz/volby2017>.

Pirátská strana. 2013. „Program pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2013.“ *Program České pirátské strany pro volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, konané ve dnech 25.-26. října 2013* [online] [cit. 21. 7. 2018]. Dostupné z https://wiki.pirati.cz/_media/volby2013/zkraceny_piratsky_volebni_program_2013.pdf

Pirátská strana. 2017. „Volební program černé na bílém pro volby do Poslanecké sněmovny 2017.“ www.pirati.cz [online] [cit. 2. 6. 2018]. Dostupné z https://www.pirati.cz/assets/pdf/program_cerne_na_bilem.pdf.

Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky. 2013-2017. „Sněmovní tisk 288.“ *Novela z. – školský zákon* [online] [cit. 22. 7. 2018]. Dostupné z [file:///C:/Users/Kate%C5%99ina/Desktop/t028800%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Kate%C5%99ina/Desktop/t028800%20(1).pdf).

Potůček, M., I. Malý, M. Nekola, V. Novotný, M. Pavlík, J. Soukupová, A. Veselý. „Veřejná politika“ *Mysarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta* [online] [cit. 22. 7. 2018]. Dostupné z https://is.muni.cz/el/1456/podzim2015/BKV_VPTP/um/50929760/verejna_politika_sazba.pdf?lang=cs.

SPD. 2017. „Politický program SPD.“ *Hnutí svoboda a přímá demokracie* [online] [cit. 2. 6. 2018]. Dostupné z <https://www.spd.cz/program>

STAN. 2017. „Program STAN 2017. Chceme vrátit stát zodpovědným občanům.“ *Hnutí starostové a nezávislí* [online] [cit. 2. 6. 2018]. Dostupné z https://www.starostove-nezavisli.cz/fmfile/0/files/volby17/STAN_program_17_final.pdf.

TOP 09. 2013. „Víme, kam jdeme.“ *Volby 2013 do Poslanecké sněmovny* [online] [cit. 21. 7. 2018]. Dostupné z https://www.top09.cz/files/soubory/volebni-program-2013-do-poslanecke-snemovny_894.pdf

TOP 09. 2017. „ Volební program.“ [online] [cit. 2. 6. 2018]. Dostupné z https://www.top09.cz/files/soubory/volebni-program-2017-do-poslanecke-snemovny_1717.pdf.

Vláda ČR. 2009 - 2016. „Školský zákon prošel Senátem, podpora inkluzivního vzdělávání v něm zůstala zachována.“ *Vláda České republiky* [online] [cit. 19. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/pri-uradu-vlady/jiri-dienstbier/aktualne/skolsky-zakon-prosel-senatem--podpora-inkluzivniho-vzdelavani-v-nem-zustala-zachovana-127831/>